

25ኛ ጥያቄ፡ ምሳሌ 10-20 አንብብ። ሀ) እነዚህ ምሳሌዎች ቀጥለው ስለተዘረዘሩት ነገሮች ምን እንደሚያስተምሩ ዘርዝር፡ -

1. ስለ መብላትና መጠጣት፤
2. ከጉረቤቶቻችንና ከሌሎች ሰዎች ጋር ስለሚኖረን ግንኙነት፤
3. አንደበታችንን በሚገባ ስለ መጠቀም፤
4. ከእግዚአብሔር ጋር ግንኙነት ማድረግ እንዴት እንደምንችል፤
5. እንደ አሠሪና ሠራተኛ ሆነን ስለ መሥራት፤
6. ስለ አመራር፤
7. ስለ ሀብት ሊኖረን ስለሚገባ አመለካከት፤
8. ከድሆች ጋር ስላለን ግንኙነት፤
9. ለጋብቻ የምንመርጠው የትዳር ጓደኛ ዓይነት፤
10. እንዴት ጥበበኞች እንደምንሆን፤
11. መልካም ወዳጅ ምን ዓይነት እንደሆነ፤
12. ልጆችን በጌታ መንገድ ስለ ማሳደግ።
ለ) ክርስቲያኖች እነዚህን መመሪያዎች ማወቅ ያለባቸው ለምንድን ነው? ሐ) እነዚህን መመሪያዎች ለቤተ ክርስቲያን አባሎች እንዴት ታስተምራቸዋለህ?

እውነቶቹ ግልጽ ስለሆኑ፡ ለዚህ ክፍል ምንም ማብራሪያ አያሻውም። ማስታወሻ፡- አንዳንዶቹ ምሳሌዎች በሕይወት ውስጥ ምን እንደሚሆን የሚናገሩትን ያህል ምን ማድረግ እንዳለብን አይናገሩም። ለምሳሌ ያህል በመጽሐፈ ምሳሌ 19፡7 «ድሀን ሰው ወንድሞቼ ሁሉ ይጣሉታል» የሚል ቃል እናነባለን። መሆን ያለበት ግን እንደዚህ አይደለም። ድሆችን መርዳት እንዳለብን መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ ያስተምረናል። ይህ ምሳሌ የሚነግረን ድሆች ብዙ ጊዜ ስለሚደርስባቸው ነገር ነው። እርግጥ ድሆችን እንድንንቅና እንድንተው የሚያበረታታን አይደለም። መጽሐፈ ምሳሌ በሕይወት ውስጥ መደረግ ያለበትን ነገር ሳይሆን፡ የሕይወትን ዝንባሌ

ያንጻባርቅልናል። በምሳሌ የተገለጡ ነገሮች በሁሉም ሁኔታ ውስጥ እውነት ላይሆኑ ይችላሉ።

4ኛ ቀን፡ - ምሳሌ 21-31

26ኛ ጥያቄ፡ ምሳሌ 31፡10-31 አንብብ። ሀ) እነዚህ ጥቅሶች ስለ መልካም ሚስት የገለጹዋቸውን ባሕርያት ዘርዝር።ለ) ብዙ ሰዎች ከመልካም ሚስት ወይም ባል የሚፈልጉት ምንድን ነው? ባል ወይም ሚስት በሚመርጡበት ጊዜ አስፈላጊው ነገር ምንድን ነው? ሐ) ይህ በምሳሌ 31 ሴትን መልካም ሚስት ከሚያደርገው ባሕርይ ጋር የሚወዳደረው እንዴት ነው? መ) ሚስትን በመምረጥ ረገድ እጅግ አስፈላጊ ስለሆኑ ነገሮች ይህ ምዕራፍ ምን ያስተምረናል?

በሕይወት ውስጥ በሁለተኛነት ደረጃ የምናደርገው ከፍተኛ ውሳኔ ማንን እንደምናገባ የምንወስነው ነው። ክርስቲያን ስለ ፍቺ ለማሰብ አይችልም፤ ስለዚህ ለማግባት ከምንወስነው ተቃራኒ የታ ጋር የምናደርገው ቃል ኪዳን የዕድሜ ልክ ነው። በመሆኑም ስለ ትዳር ጓደኞችን ለመወሰን ከፍተኛ ጥንቃቄ ማድረግ አለብን። ሆኖም ግን የተቀረው ዓለምና እንዲሁም ብዙ ክርስቲያኖች የትዳር ጓደኛን ለመምረጥ ጥሩ መሠረት የሌላቸው መሆኑ የሚያሳዝን ነገር ነው። ለምርጫቸው ብዙ ጊዜ ሦስት መመዘኛዎችን ይጠቀማሉ፡-

1. በሰዎች አመለካከት መልክ መልካም ነውን (ናትን)?
2. ሀብትና እውቀት አለውን (አላትን)?
3. እርሱ ወይም እርሷ ከትክክለኛ ቤተሰብ የተገኙ ናቸውን? ወላጆቻቸው ወንጌላውያን ወይም የታወቁ ናቸውን? ወይስ ባሪያዎች? ወይም ሸክላ ሠሪዎችና ብረት ቀጥቃጮች ናቸው?

27ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የትዳር ጓደኛን በመምረጥ ረገድ በእነዚህ መመዘኛዎች የሚጠቀሙት ምን ያህል ክርስቲያኖች እንደሆኑ ግለጽ። ለ) እነዚህ መመዘኛዎች፡ የትዳር ጓደኛ የሚመርጥ ክርስቲያን ይጠቀምባቸው ዘንድ ትክክል ያልሆኑት ለምንድን ነው?

መጽሐፈ ምሳሌ ስለ ትዳር ጓደኛ አመራረጥ ፍንጭ ይሰጠናል። በጣም ግልጽ የሆነውን ማብራሪያ የምናገኘው በምዕራፍ 31 ከተጠቀሰችው መልካም ሴት ነው። በእነዚህ ቊጥሮች በደም ግባትና በውበት ላይ ተመሥርተን እንዳንመርጥ ማስጠንቀቂያ ተሰጥቶናል (ምሳሌ 31:30)። በመሠረቱ አንዲትን ሴት መልካም ሚስት የሚያደርጓትን ነገሮች ብዙ ጊዜ ወንዶች የማይቀበሉአቸው ናቸው። እነዚህ ቊጥሮች ለአንዲት ሴት ትልቅ ክብርና ምገስ እንዲሁም በኅብረተሰቡ መካከል ከሁሉ የላቀ ስፍራ ስልሚያስገኝላት ባሕርያት ይናገራሉ። በምሳሌ 31 ስለ መልካም ሚስት የተጠቀሱ የሚከተሉትን ነገሮች ተመልከት፡-

1. መልካም ባሕርይና ከበራታ ያላት ናት (ምሳሌ 31:10፥25)።
2. በምታደርገው ነገር ሁሉ እምነት የሚጣልባት ስለሆነች የባልዋ ልብ ይታመንባታል (ምሳሌ 31:11)።
3. ለባልዋና ለልጆቿ የሚያስፈልጋቸውን ነገሮች ለማቅረብ ትጉ ናት።
4. ጉበዝና ጠንካራ ስለሆነች በራስ አነሣሽነት ወደ ገበያ በመሄድ ትገዛለች ትሸጣለች። በባሏ ሥር ብቻ የምትተዳደር ባሪያ አይደለችም። ይልቁንም ቤተሰቧን ትንከባከባለች (ምሳሌ 31:27)።
5. ፈሪሁ-እግዚአብሔር የሞላባት፤ ጥበብ ያላትና ለሌሎች እውነተኛ ጥበብ የምታስተምር ናት።
6. እግዚአብሔርን የምትፈራ ሴት ናት።
7. በባሏ የተመሰገነች ናት።

በዚህ ዘመን ብዙ ሴቶች አይከበሩም፤ በባሎቻቸው ቊጥጥር ሥር ናቸው። በሥራ ቦታ፣ በቤትና በትምህርት ቤት በራሳቸው አነሣሽነት እንዲንቀሳቀሱ አይፈቀድላቸውም። በመጽሐፈ ምሳሌ ከተጠቀሰችው መልካም ሴት ሥዕላዊ ሁኔታ በጣም ለየት ያለ ነው። በመጽሐፈ ምሳሌ የተጠቀሰችው ሴት ፈሪሁ-እግዚአብሔር የሞላበት ባሕርይና ከፍተኛ የአእምሮ እውቀት ያላት፤ በሥራዋ ንግድን ለማካሄድና ለመቆጣጠር የምትችል፤ የቤተሰቧንና የሌሎችን ፍላጎት ለማሟላት በትጋት የምትሠራ ናት። እንዲያውም ለሌሎች ጥበብን የምታስተምር ሴት ናት። ልክ እንደ ጥበብ የዚህች ዓይነት ሴት በዓለም ካለው ገንዘብ ሁሉ የላቀች ናት (ምሳሌ 31:10፤ 8:11)። በሕይወትህ ዘመን ሁሉ በእጅጉ የምታስደስትህ

የትዳር ጓደኛ ትፈልጋለህን? እንግዲያውስ እንዲህ ዓይነቷን ሴት ፈልግ። ሴቷ ደግሞ እንዲህ ዓይነቱን ወንድ ትፈልግ። መልካም የትዳር ጓደኛ፡- ውበት፣ ሀብት፣ ወይም ከመልካም ቤተሰብ የመገኘትን መመዘኛ ማሟላት እንዳለበት በሚናገረው የዓለማዊ ጥበብ ወጥመድ ተሰናክላችሁ እንዳትወድቁ ተጠንቀቁ።

28ኛ ጥያቄ፡ በቤተ ክርስቲያንህ ለሚገኙ ወጣቶች ጥሩ የትዳር ጓደኛን ስለ መምረጥ እንዴት ታስተምራቸዋለህ?

29ኛ ጥያቄ፡ ምሳሌ 21-31 አንብብ። ሀ) እነዚህ ምሳሌዎች ስለሚከተሉት ነገሮች ምን እንደሚያስተምሩ ጥቀስ፡-

1. ስለ መብላትና ስለ መጠጣት፤
2. ከጉረቤቶቻችንና ከሌሎች ሰዎች ጋር ስለሚኖረን ግንኙነት፤
3. አንደበታችንን በሚገባ ስለ መጠቀም፤
4. ከእግዚአብሔር ጋር ሊኖረን ስለሚገባ ግንኙነት፤
5. ሥራን እንደ አሠሪና ሠራተኛ ሆኖ ስለ መሥራት፤
6. ስለ አመራር፤
7. ሀብትን በሚመለከት ስለሚታይ ዝንባሌ፤
8. ከድሆች ጋር ስላለን ግንኙነት፤
9. ለጋብቻ የምንመርጠው የትዳር ጓደኛ ዓይነት፤
10. ጥበበኞች ስለ መሆን፤
11. መልካም ወዳጅ ምን ዓይነት እንደሆነ፤
12. ልጆችን በጌታ መንገድ ስለ ማሳደግ።

ለ) ለክርስቲያኖች እነዚህን መመሪያዎች ማወቅ ጠቃሚ የሚሆነው ለምንድን ነው? ሐ) ለቤተ ክርስቲያንህ አባሎች እነዚህን መመሪያዎች እንዴት ታስተምራቸዋለህ?

እውነቶቹ እጅግ ግልጽ ስለሆኑ ይህን ክፍል በሚመለከት ተጨማሪ ማብራሪያ መስጠት አላስፈለገም።

5ኛ ቀን፡ -

የዚህን ሳምንት ትምህርት በመከለስ ለሳምንታዊ ስብሰባ ዝግጅት ይረዳህ ዘንድ የውይይት ጥያቄዎችን ተመልከት።

ሳምንታዊ የስብሰባ ጊዜ

1. የሳምንቱ የአምልኮ ጊዜ

2. የጸሎት ጊዜ

3. የትምህርቱ ክለሳ

4. ውይይት

ሀ. 1) መጽሐፈ ምሳሌን የሚያጠነክርና የሚያስተምሩ ሰዎች ቊጥር ጥቂት የሆነው ለምንድነው?

2) በዚህ ሳምንት ካደረግኸው የመጽሐፈ ምሳሌ ጥናት ውስጥ በቤተ ክርስቲያን በትምህርትነት መሰጠት የሚያስፈልጋቸውን አንዳንድ እውነቶች ዘርዝር።

3) በመጽሐፈ ምሳሌ ያሉትን እውነቶች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ እንዴት ማስተማር እንደምትችሉ አንሥታችሁ ተወያዩ።

ለ. 1ኛ ቆሮንቶስ 1፡18-2፡5 አንብብ።

1) በኢትዮጵያ ባህል ጥበበኛ የምንለው ምን ዓይነት ሰው ነው?

2) ዓለማዊ ጥበብን ከእግዚአብሔር ከሚገኝ ጥበብ ጋር አነጻጽር።

3) ጥበበኞችን የምንሆነው እንዴት ነው?

4) የጥበብ መኖር የሚረጋገጠው እንዴት ነው?

5) «እግዚአብሔርን መፍራት» በጥበብ ውስጥ ዋናና ቊልፍ ከሆነው ነገር አንዱ የሆነው እንዴት ነው?

ሐ. 1) እያንዳንዱ ተማሪ ከምሳሌ 3፡5-6ና 9፡10 በቃሉ ያጠናውን ይናገር።

2) እነዚህ ጥቅሶች የመጽሐፈ ምሳሌን አሳብ አሳጥረው የሚያቀርቡት እንዴት ነው?

መ. በመጽሐፈ ምሳሌ ላይ በመመሥረት ጥበብ፣ ሞኝ፣ ታካች፣ ፌዘኛና ወዳጅ የሚሉትን ቃላት በራስህ አባባል ግለጽ።

ሠ. 1) መጽሐፈ ምሳሌ ስለሚከተሉት ጉዳዮች ምን እንደሚያስተምር ጥቀስ፡ -

(1) ስለ መብላትና መጠጣት፤

(2) ከጎረቤቶቻችንና ከሌሎች ሰዎች ጋር ስለሚኖረን ግንኙነት፤

(3) አንደበታችንን በሚገባ ስለመጠቀም፤

(4) ከእግዚአብሔር ጋር ሊኖረን ስለሚገባ ግንኙነት፤

(5) ሥራን እንደ አሠሪና ሠራተኛ ሆኖ ስለማከናወን፤

(6) ስለ አመራር፤

(7) ሀብትን በሚመለከት ስለሚኖር አመለካከት፤

(8) ከድሆች ጋር ስላለን ግንኙነት፤

(9) ለጋብቻ የምንመርጠው የትዳር ጓደኛ ዓይነት፤

(10) እንዴት ጥበበኞች እንደምንሆን፤

(11) መልካም ወዳጅ ምን ዓይነት እንደሆነ፤

(12) ልጆችን በጌታ መንገድ ስለማሳድግ።

2) ለክርስቲያኖች እነዚህን መመሪያዎች ማወቅ ጠቃሚ የሚሆነው ለምንድን ነው? 3) ለቤተ ክርስቲያንህ አባላት እነዚህን መመሪያዎች እንዴት ታስተምራቸዋለህ?

5. ጸሎት

ትምህርት 6

1ኛ ቀን፡ - የመጽሐፈ መከብብ መግቢያ

1ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የማያምኑ ሰዎች በሕይወት ውስጥ ካላቸው ዋና ዋና ዓላማዎች መካከል ጥቂቶቹ ምንድን ናቸው? እንዲህ ዓይነቱ ሰው ከፍተኛ ጥረት የሚያደርገው ምን ለማግኘት ነው? እርካታ እንደሚሰጠው አድርጎ የሚገምተው ምንድን ነው? ለ) ብዙ ክርስቲያኖችም በሕይወት ውስጥ ተመሳሳይ ዓላማ ያላቸው እንዴት ነው? ሐ) ይህ ነገር መልካም ነው ወይስ ክፉ? መልስህን አብራራ።

ከእግዚአብሔር ጋር የግል ግንኙነት የሌላቸው ወይም ከእግዚአብሔር ፈቃድ ጋር የማይስማማ ዓይነት ኑሮ የሚኖሩ ሰዎች፡ በሰው ሕይወት ውስጥ እጅግ ከፍተኛውና የላቀው ነገር ምን ምንድን ነው ብለው ያስባሉ? ይህን በሚመለከት ልንጠቅሳቸው የምንችላቸው በርካታ ነገሮች አሉ፡- ሀብት፡ ዝና፡ ሥልጣን፡ ትምህርት፡ ምቹ ኑሮ ናቸው። እነዚህ ነገሮች ሁሉ በራሳቸው አንዳችም ክፋት ባይኖርባቸውም እንኳ ለሰው ሕይወት እርካታን ለማስገኘት የሚችሉ ግን አይደሉም። የሕይወት ዓላማ ሊሆኑ የሚችሉ አይደሉም። የሚያሳዝነው ግን ልክ እንደ ዓለም ሰዎች የሚያስቡ በርካታ ክርስቲያኖች መኖራቸው ነው። ትምህርት ብቻ ካላቸው ደስተኞች የሚሆኑ ይመስላቸዋል። ሌሎች ደግሞ ብዙ ገንዘብ ኖሯቸው፡- ቴሌቪዥን፡ ቪዲዮ፡ ቴፕና ሌሎች አስፈላጊ ነገሮች ሁሉ ባሉበት ትልቅ ዘመናዊ ቤት የተመቻቸ ሕይወት ለመኖር ያልማሉ። የሌሎች ግብ ደግሞ የአንድ ትልቅ ቤተ ክርስቲያን መሪ መሆን ነው። በዚህ የሥልጣን ስፍራ በኩል ክብርና ዝናን ለማግኘት ይፈልጋሉ።

2ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እነዚህን የተለያዩ ነገሮች ለማግኘት የሚፈልጉ ክርስቲያኖችን በምሳሌነት ጥቀስ። ለ) እነዚህን ነገሮች መመኘት በአንድ ክርስቲያን ሕይወት ውስጥ የሚያመጣው ችግር ምንድን ነው?

ይህ አዲስ ችግር አይደለም። በብሉይ ኪዳን ዘመን የነበሩ አይሁድም ተመሳሳይ ችግር ነበረባቸው። በዓለም አመለካከት ሀብትን፡ ጥበብን፡ ዝናን፡ ክብርን፡ ወዘተ. ይፈልጉ ነበር። መጽሐፈ መከብብ የሚያሳየው፡-

አንድ ሰው እግዚአብሔርን መፈለግ ተቀዳሚ ተግባር ካላደረገ በስተቀር እነዚህ ነገሮች ሁሉ ከንቱ መሆናቸውን ነው። ሕይወት ዋጋ የሚኖረውና እግዚአብሔር በሰጠው ነገር ሁሉ ሰው ደስተኛ ሊሆን የሚችለው፤ እግዚአብሔርን ደስ በማሰኘት ለመኖር በሚፈልግበትና በሚሞክርበት ጊዜ ብቻ ነው።

3ኛ ጥያቄ፡ ማቴዎስ 6:25-34 አንብብ። እግዚአብሔርንና መንግሥቱን ማስቀደምንና ለዚህ ዓለም ነገሮች አለመኖርን በተመለከተ ረገድ እነዚህ ጥቅሶች ምን ያስተምሩናል?

እግዚአብሔር የለም የምንል ከሐድያን (ኤቲስቶች) ወይም እግዚአብሔር ቢኖርም እንኳ ልናውቀው አንችልም የምንል አግኖስቲኮች ወይም እግዚአብሔር እንደሌለ አድርገን የምንኖር ተግባራዊ አግኖስቲኮች ብንሆን ኖሮ፤ ሕይወት ምን ትርጉም ይሰጠን ነበር? ሰዎች ደስታን ይሰጣሉ የሚሉአቸው እንደ ሀብት፣ ዝና፣ ሥልጣንና ትምህርት ያሉ ነገሮች በእርግጥ ደስታን ይሰጣሉን? መጽሐፈ መክብብ እግዚአብሔር እንደሌለ ለሚቆጠሩ ሰዎች፤ ሕይወታቸው ትርጉም የሌለው እንደሆነ ለማረጋገጥ የተጻፈ ነው። ያለእግዚአብሔር ሰው ባዶና ሕይወቱም ትርጉም የሌለው «ከንቱ» ነው። ብዙ ጊዜ ክርስቲያን ወጣቶች የማያምኑ ሰዎች የሕይወት አኗኗርን ይመኛሉ። የማያምኑ ሰዎች ደስተኛ ሕይወት የሚኖሩ ይመስላሉ። ሀብታምና ነፃ ሆነው፤ ለሕይወት ደስታን የሚሰጥ ብዙ ነገር ያላቸው ይመስላሉ። ሰይጣን አኗኗራቸውን ታላቅ ደስታና ሐሴት ያለበት አስመስሎ ያቀርባል። መጽሐፈ መክብብ ይህ አስተሳሰብ ምን ያህል የተሳሳተ እንደሆነ ይናገራል። ሰው እግዚአብሔርን ለማክበር በመሻትና እንደሚፈርድበት ተገንዝቦ ካልኖረ በስተቀር፤ የልብ ሰላምና እውነተኛ የሕይወት ትርጉም ሊያገኝ አይችልም።

መጽሐፈ መክብብ ለመተርጎም እጅግ አስቸጋሪ ከሆኑት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች አንዱ ነው። ከዚህም የተነሣ ብዙ ክርስቲያኖች መጽሐፈ መክብብን አያነቡም፤ ሊረዱትም አይሞክሩም። የመጽሐፈ መክብብን ዓላማ እስካልተረዳን ድረስ መጽሐፉን መረዳት አስቸጋሪ ነው። የመጽሐፈ መክብብን ዓላማ ከተረዳን ግን ያለንን ውስጣዊ አሳብ ለመመርመር ከሁሉም የላቀ መጽሐፍ ነው። የዚህን ዓለም ነገሮች ከንቱነት

እግዚአብሔርን በሙሉ ልባችን ከመከተል ጋር በማወዳደር ራሳችንን ለመመርመር ይረዳናል።

የመጽሐፈ መክብብ ስያሜ

4ኛ ጥያቄ፡ ሀ) «መክብብ» ማለት ምን ማለት እንደሆነ አንድን የኦርቶዶክስ ቄስ ጠይቅ። ለ) መጽሐፈ መክብብን በተሻለ ሁኔታ ሊገልጥ የሚችል ሌላ የአማርኛ ቃል ምንድን ነው?

በአይሁድ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ይህ መጽሐፍ «ኮህሌዝ» ቃላት ወይም «ኮህሌዝ» በመባል ይታወቃል። ይህ ቃል የተገኘው ከመጽሐፈ መክብብ 1:1 ሲሆን፡ በአማርኛው መጽሐፍ ቅዱስ «ሰባኪ» ተብሎ ተተርጉሟል። ኮህሌዝ የዕብራይስጥ ቃል ሲሆን፡ ትርጉሙም አንድን ጉባኤ የሚሰበሰብ ማለት ስለሆነ፡ ጉባኤን የሚያስተምር ሊባል ይችላል። ይህ ቃል የጸሐፊው ስም ወይም በጉባኤ ውስጥ እንደ አስተማሪ ሆኖ የማገልገል ተግባሩ ሊሆን ይችላል። ጸሐፊው ጥበበኛ ሰው እንደመሆኑ መጠን ሰዎችን በአንድነት ለመሰብሰብና ጥበብን ለማስተማር ኃላፊነት የነበረው ሰው ሊሆን ይችላል። «ኤክለሲያስተስ» የሚለው የእንግሊዝኛው ርእስ የተገኘው ከግሪኩ መጽሐፍ ቅዱስ ሲሆን፡ ትርጉሙም «ሰባኪ» ማለት ነው። መክብብ የሚለው የግዕዝ ቃል ትርጉምም «ሰባኪ ወይም አስተማሪ» ማለት ነው።

የመጽሐፈ መክብብ ጸሐፊ

የመጽሐፈ መክብብ ጸሐፊን ማንነት በሚመለከት ምሁራን ይከራከራሉ። ከመጽሐፉ በግልጽ እንደምንመለከተው ጸሐፊው ታላቅ ጥበብ ያለው ሆኖ፡ ነገር ግን የአይሁድ ሃይማኖታዊያን መሪዎች የሚሰጡትን ቀላል መልስ ለመቀበል ፈቃደኛ ያልነበረ ሰው ነበር። በከፍሉ ውስጥ «የዳዊት ልጅ» እንደነበረ የሚናገር ሐረግ እናገኛለን። ይህም በቀጥታ የዳዊት ልጅ ወይም የዳዊት ዘር ነበር ማለት ሊሆን ይችላል። በኢየሩሳሌም የኖረ ንጉሥም ነበር። ስለ መጽሐፉ ጸሐፊ ሦስት ዐበይት አመለካከቶች አሉ፡-

1. መጽሐፉ በተለያዩ ጸሐፊዎች የተዘጋጀ ነው የሚል አስተሳሰብ ያላቸው አሉ። ይህ የማይመስልና የመጽሐፍ ቅዱስን እውነትነት የሚያምኑ ብዙ ምሁራን የማይቀበሉት አሳብ ነው።

2. አንዳንዶች ደግሞ መጽሐፉን የጻፈው ሰሎሞን ነው ብለው ያምናሉ። ይህ በአይሁድና በክርስቲያኖች ሁሉ ዘንድ የሚታመንበት ታሪካዊ አመለካከት ነው። በመጽሐፉ ውስጥ የምናያቸውን መመዘኛዎች ሁሉ በተሻለ ሁኔታ የሚያሟላ ሰሎሞን ብቻ ነው ይላሉ። ሰሎሞን የዳዊት ልጅና የእስራኤል ንጉሥ ነበር፤ ደግሞም ጥበበኛ ነበረ። ልቡ በባዕዳን ሴቶች ከእግዚአብሔር ርቆ የኮበለለበትና ዓለማዊ ጥበቡ በርካታ የሆኑ የሕይወት መሠረታዊ ነገሮችን እንዲጠይቅ ያደረገው ሰው ነበር። ይህን መጽሐፍ በሕይወቱ ፍጻሜ ለሕይወቱ ትርጉም በመሻት ያሳለፋቸውን ማብቂያ የሌላቸውን ነገሮችና የተጓዘባቸውን መንገዶች ወደኋላ ዞሮ በመመልከት የጻፈው ሊሆን ይችላል። ሰሎሞን በሕይወቱ እውነተኛ ትርጉም የሚኖረው በእግዚአብሔር በማመንና ለእርሱም በመታዘዝ እንደሆነ ተገንዝቦ ነበር።

3. አንዳንድ ምሁራን መጽሐፈ መክብብ ሁለት ምንጮች ያሉት ይመስላቸዋል። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ካሉት አሳቦችና የጥበብ ንግግሮች አብዛኛዎቹ የሰሎሞን እንደሆኑ ጥርጥር የለውም ይላሉ፤ ነገር ግን ከሰሎሞን በኋላ ብዙ ዓመታት ቆይቶ ይኖር የነበረ አንድ ሌላ ሰው፣ ሰሎሞን ለሌሎች ያስተላለፈውን ጥበብ በመጠቀም፣ መጽሐፉን ጽፎት ይሆናል። ጸሐፊው «ኮህሌዝ» የሚለውን ቃል የተጠቀመው በሦስተኛ መደብ ነው፤ ይህም ማለት ከሰባኪው ወይም ከአስተማሪው በቀጥታ የተጠቀሰ ሳይሆን፣ ሌላ ሰው ስለ ሰባኪው የተናገረው ነው። ሰሎሞን መጽሐፉን ጽፎ ቢሆን ኖሮ የሚጠቀመው የራሱን ስም እንጂ ኮህሌዝ የሚለውን ቃል አልነበረም በማለት የማሳመኛ አሳብ ያቀርባሉ። በተጨማሪ መጽሐፈ መክብብ ከሰሎሞን በኋላ የተጻፉትን ሌሎች መጻሕፍት የሚመስል ነው። የተጻፈበት የዕብራይስጥ ቋንቋ ይዘትም ከሰሎሞን በኋላ የነበረውን ጊዜ የሚያመለክት ነው በማለት ያረጋግጣሉ።

እንደ ሌሎች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ሁሉ የመጽሐፈ መክብብ ጸሐፊ አይታወቅም ማለቱ የተሻለ ነው፤ ነገር ግን የሰሎሞንን ጥበብ የሚያንጸባርቅ ነው። መጽሐፉ አብዛኛውን የሕይወት ዘመኑን ከእግዚአብሔር ተለይቶ የኖረና ሕይወት ያለ እግዚአብሔር ትርጉም የለሽ መሆኑን የተገነዘበ አዛውንት ሁኔታን የሚያንጸባርቅ ነው።

መጽሐፈ መክብብ የተጻፈበት ዘመን

የዚህ መጽሐፍ ጸሐፊ ማን እንደሆነ ስለማናውቅ የተጻፈበትንም ጊዜ አረጋግጦን መናገር አንችልም። አንዳንዶች ጊዜው ከ400-300 ዓ.ዓ. ነው ቢሉም፤ መጽሐፉ የተጻፈው ቀደም ብሎ ሳይሆን አይቀርም። ጸሐፊው ስሉምን ቢሆን ኖሮ፤ የተጻፈው በ940 ዓ.ዓ. ገደማ ይሆን ነበር። ከስሉምን በኋላ ይኖር በነበረ ሌላ ጸሐፊ ተጽፎ ቢሆን ኖሮ ደግሞ፤ ጊዜው ከ900-800 ዓ.ዓ. ይሆን ነበር።

የመጽሐፈ መክብብ አስተዋጽኦ

1. መግቢያ፡- ከእግዚአብሔር ተለይቶ በምድር ላይ መኖር ትርጉም የለውም (1: 1-11)።
2. በምድራዊ ሕይወት ጊዜያዊ ነገሮችን መመዘን (1: 12-3: 22)፡-
 - ሀ. የዓለም ጥበብ ከንቱ ነው (1: 12-28)፤
 - ለ. ምቹት ከንቱ ነው (2: 1-11)፤
 - ሐ. የዓለም ጥበብ ከንቱ ነው (2: 12-23)፤
 - መ. የእግዚአብሔር ጥበብና የእግዚአብሔርን ዓላማ መከተል ለሕይወት ትርጉም ይሰጣል (2: 24-3: 15)፤
 - ሠ. ሰው ላደረገው ነገር በእግዚአብሔር ፊት ተጠያቂ መሆኑን ማስታወስ አለበት (3: 16-22)።
3. የሰውን ኢኮኖሚያዊ ግንኙነት መመዘን (4: 1-8: 8)፡-
 - ሀ. የድህነትና የጭቆና ከንቱነት (4: 1-16)፤
 - ለ. ለእግዚአብሔር የሚቀርብ እውነተኛ አምልኮ ዋጋ አለው (5: 1-7)፤
 - ሐ. የሀብት ከንቱነት (5: 8-17)፤
 - መ. ሰው በእግዚአብሔር ደስ መሰኘት ሲጀምር ለሕይወቱ ትርጉም ይገኛል (5: 18-20)፤
 - ሠ. የሀብት ከንቱነት (6: 1-12)፤
 - ረ. ከእግዚአብሔር የሆነ ጥበብ ወደ ሚዛናዊ ሕይወት ይመራል (7: 1-8: 8)።

4. ዓለማዊ ጥበብን መመዘን (8:9-12:7):-

ሀ. ዓለማዊ ጥበብ በምድር ላይ በሚታዩ ነገሮች የተወሰነ ነው (8:9-17)፤

ለ. ሰው ሁሉ ሟች ስለሆነ አሁን በሕይወት ሳለ ደስ ሊለው ይገባል (9:1-12)፤

ሐ. በእግዚአብሔር ጥበብ መኖር ለሕይወት ጥቅምን ያስገኛል (9:13-10:20)፤

መ. ለወጣት የተሰጠ ምክር (11:1-12:7)።

5. ማጠቃለያ:- ሕይወት ትርጉም የሚኖረው እግዚአብሔርን ስንፈራና ስንታዘዘው ነው (12:8-14)።

ማስታወሻ:- መጽሐፈ መክብብን በአስተዋጽኦ ለመከፋፈል የሚያመች መጽሐፍ አይደለም። ከላይ የተመለከትነው አስተዋጽኦ መክብብ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኙትን አብዛኞቹን ዐበይት ትምህርቶች ለማጠቃለል የሚሞክር ብቻ ነው።

የመጽሐፈ መክብብ ዓላማ

የምናጠናው የጥበብ መጻሕፍት በመባል የሚታወቁትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እንደሆነ ታስታውሳለህ። መጽሐፈ መክብብ ከጥበብ መጻሕፍት አንዱ ነው። የመጀመሪያው፣ የጥበብ መጽሐፍ የሆነው መጽሐፈ ኢዮብ ጻድቅ ለምን መከራ ይቀበላል? ለሚለው ጥያቄ መልስ ለመስጠት ይሞክራል። መዝሙረ ዳዊት እግዚአብሔርን በማምለክ የሚገኘውን የጥበብ መሠረት ሲሰጠን፣ መጽሐፈ ምሳሌ ደግሞ በሕይወታችን እንዴት መኖር እንዳለብን የሚያሳዩ ተግባራዊ መልሶች በማቅረብ የጥበብን መሠረት ይሰጠናል። በዚህ ሳምንት ሁለት ተጨማሪ የጥበብ መጻሕፍትን እንመለከታለን። መጽሐፈ መክብብ በሕይወት ዓላማ ላይ በማተኮር፣ ያለ እግዚአብሔር ሕይወት ከንቱ እንደሆነ ያስተምረናል። መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን ደግሞ ጥበብ የሞላበት የጋብቻ ግንኙነት የሚመሠረተው በእውነተኛ ፍቅር ላይ እንደሆነ ያስተምረናል።

መጽሐፈ መክብብ የተጻፈው፣ «አንድ ሰው ደስታንና የዓላማን መከናወን በሕይወቱ ውስጥ እንዴት ሊያገኝ ይችላል?» (መክብብ 1:3) ለሚል ዐቢይ የፍልስፍና ጥያቄ መልስ ለማስገኘት ነበር። «ከፀሐይ

በታች» ባለ ነገር ውስጥ ሁሉ የሕይወትን ዓላማ ስለሚፈልግ ሰው የተጻፈ መጽሐፍ ነው። «ከፀሐይ በታች» የሚለው ሐረግ ከእግዚአብሔር ውጭ ላሉ ለማናቸውም ነገሮች የተሰጠ ስም ነው። በመሠረቱ ጸሐፊው «እግዚአብሔር ባይኖር ኖሮ ወይም እኔ የምኖረው እግዚአብሔር እንደሌለ ቆጥረ ቢሆን ኖሮ፣ ምን እሆን ነበር? ሕይወት ትርጉም ይኖራት ነበርን?» በማለት ይናገራል። ስለዚህ ጸሐፊው በሕይወት ውስጥ ምናልባት ትርጉም ባገኝ ብሎ የተለያዩ ነገሮችን መመልከት ይጀምራል። ምናልባት ሕይወት ያለ እግዚአብሔር ትርጉም ይኖረው እንደሆነ በማለት የተለያዩ የታወቁ የዓለም ፍልስፍናዎችን መርምሯል ለማለት እንችላለን። ማጠቃለያው «ሁሉም ከንቱ ነው» የሚል ነው። (በመጽሐፉ ውስጥ ይህንን ዓረፍተ ነገር 25 ጊዜ ተደጋግሞ እናገኛለን)።

1. ጸሐፊው ትኩረቱን ወደ ሳይንስ በማድረግ በምድር ላይ ያሉ ነገሮች ትርጉም ይኖራቸው እንደሆነ ለመረዳት ምርምር አድርጓል። ሳይንስ ማድረግ የሚችለው ችግሮችን ማየት እንጂ መፍትሔ መስጠት አይደለም (መክብብ 1:4-11)።

5ኛ ጥያቄ፡ ለእግዚአብሔር ክብርን ሳይሰጥ ነገሮችን ሁሉ ለማብራራት በሚሞክረው ዘመናዊ ሳይንስ ላይ ከሚገባ በላይ እንዳንደገፍ ይህ እንዴት ሊያስጠነቅቀን ይገባል?

2. ጸሐፊው ዓለማዊ ጥበብ፣ ፍልስፍናና ትምህርት ለሕይወት ትርጉም ይሰጡ እንደሆነ ለማየት ምርመራ አካሄደ፤ ነገር ግን ዓለማዊ ጥበብ እውነተኛ መልሶችን ለመስጠት አይችልም። ጥበበኛውም ሆነ ሞኝም ሳይቀር ሁሉንም ሰው ሞት ይጠባበቀዋል። ችግሮች በሁሉም ስፍራ አሉ።
3. ጸሐፊው፡ ሰው ራሱን ለማስደሰት ሲል ብቻ በራስ ወዳድነት የሚገፋውን የምችት ሕይወት ተመልክቷል፤ ነገር ግን ያም ደስታ በራሱ ከንቱ መሆኑን ለማየት ጊዜ አልወሰደበትም።
4. ቀጥሎ ጸሐፊው፡ ሰዎች ለሕይወት ደስታና ትርጉም ይሰጣል ብለው የሚያስቡትን አንድ ነገር ይመለከታል። ይህም ሀብት ነው። ሀብት እርካታ ይሰጣልን? ጸሐፊው አይሰጥም ይላል፤ ምክንያቱም ሰው በሚሞትበት ጊዜ የአንድ ሰው ሀብት ወደ ሌላው ስለሚተላለፍ ሰውየው በሙላት ደስታን አያገኝበትም።

5. ጸሐፊው የሰውን ሕይወት መለወጥ ወደማይችል፤ ሆኖም እግዚአብሔርን የማምለክ ሥርዓት ወደሚታየበት ሃይማኖት ላይቀር ተመልክቶ ነበር። ከእግዚአብሔር ጋር እውነተኛ ግንኙነት የሌለበት ሃይማኖትም ከንቱ ነው።

6ኛ ጥያቄ፡ እነዚህን እውነቶች ክርስቲያኖች ያስታውሷቸው ዘንድ አስፈላጊ የሚሆነው ለምንድን ነው?

ጸሐፊው፡ የሰው ልጅ ዋጋ ያለው ነው ብሎ የሚቁጥረውን ነገር ሁሉ በመመርመር፤ የሚከተሉትን ማጠቃለያዎች ይሰጣል፡-

1. ሕይወት ትርጉም እንዲሰጥና ዓላማ እንዲኖረው፤ እግዚአብሔር የነገሮች ሁሉ ማዕከል መሆኑን በመገንዘብ መኖር ይገባል። ሕይወት የራሱ የሆኑ ስንክሳራዊ ሁኔታዎችና ችግሮች ሲኖሩት የእግዚአብሔርን ዓላማ በማንረዳበት ጊዜ እንኳ እርሱ ዓላማውን በመፈጸም ላይ መሆኑን ማስታወስ ለእኛ ለክርስቲያኖች አስፈላጊ ነው። ያለ እግዚአብሔር፤ ማንኛውም ነገር ትርጉም የሌለው ከንቱ ነገር ነው።
2. የሕይወትን ትርጉም ለማወቅ መሠረታዊው ነገር በእግዚአብሔር መታመን ነው። ነገሮች ሁሉ በእግዚአብሔር ቁጥጥር ሥር መሆናቸውን ማመን አለብን (መክብብ 3: 1-15፤ 6: 1-2፤ 9: 1)።
3. ሕይወት በአብዛኛው ዓላማ ያለው ባይመስልም፤ አስተማማኝ በሆነ ትዕግሥት በእግዚአብሔር ላይ ተደግፈን፤ እርሱ በሰጠን መልካም ነገሮች ሁሉ ደስ እየተሰኘን ልንኖር ይገባል (መክብብ 2: 24-26፤ 11: 8)።
4. ሕይወት ትርጉም የሚኖረው፤ እግዚአብሔርን በመታዘዝና በምናደርገው ነገር ሁሉ እርሱ ፈራጅ እንደሆነ በመገንዘብ የምንኖር ስንሆን ነው (መክብብ 8: 8-9፤ 12: 13)። እግዚአብሔር ደስታንና ዓላማን ይሰጣል። የእውነተኛ ጥበብ መሠረት እግዚአብሔርን መፍራት ነው (መክብብ 3: 14፤ 5: 7፤ 7: 18)። ክርስቲያን ባለው ነገር የሚረካ መሆን አለበት (መክብብ 2: 24-25፤ 3: 10-13)።
መጽሐፈ መክብብ የተጻፈው በዓለም የሚኖሩ ሰዎች ሕይወታቸውን እንዲመረምሩና ከንቱ መሆኑን እንዲያዩ ለመገፋፋት ነው። ከዚያም

ጸሐፊው ወደ እግዚአብሔር እንዲመለሱና በእርሱ የሕይወትን ትርጉም እንዲሹ ይፈልግ ነበር። ያለ እግዚአብሔር፣ የሕይወት ትርጉምና እውነተኛ ደስታ የለም።

7ኛ ጥያቄ፡ ለእኛ እነዚህን እውነቶች ማስታወስ የሚያስፈልገን ለምንድን ነው?

ዋና ዋና ትምህርቶች፡ -

1. እንደ ሌሎች የጥበብ መጻሕፍት ሁሉ፣ መጽሐፈ መከብብ ጻድቅ እንደሚባረክና ኃጢአተኛ ሰው እንደሚቀጣ በሚናገረው መመሪያ ላይ ያተኩራል። መጽሐፈ መከብብ ይህንን እውነት የሚደግፍ ቢሆንም እንኳ ሰዎች የሌሎችን ጽድቅ ወይም ክፋት በዚህ መመሪያ በመመዘን እንዳይፈርዱ ያስጠነቅቃል። ጸሐፊው ጻድቃንም ሆኑ ኃጢአን እንደሚሞቱ ይናገራል። ብዙ ጊዜ ጻድቃን በግፍ የሚገደሉ፣ ድሆች፣ የተጨቆኑና ወዘተ. ናቸው።
2. መጽሐፈ መከብብ መጽሐፍ ቅዱስ በሚያስተምረው መሠረት ዓለምን መመልከት አስፈላጊ እንደሆነ ያስተምራል። ከእግዚአብሔር ውጭ («ከፀሐይ በታች») ያለውን የዓለምን አመለካከት ያቀርባል። በትክክል ስንመዝናቸው ሁሉም ትርጉም አልባና ከንቱዎች ናቸው። ክርስቲያን ስለ ዓለም ያለው አመለካከት አንድን ሰው በእግዚአብሔር ምክንያት ደስ ወደሚሰኝበት ሕይወት እንደሚመራው ያስተምራል። እግዚአብሔር መልካም ነገሮችን ይሰጠናል። ለምናደርገው ነገር ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት ተጠያቂዎች ስለሆንን እርሱን በመፍራትና በመታዘዝ መኖር ይገባናል።

8ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እነዚህ ሁለት ትምህርቶች በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ የሚያስፈልጉት ለምንድን ነው? ለ) ክርስቲያኖች ብዙ ጊዜ በዓለም አስተሳሰብ የሚሳቡባቸው መንገዶች ምንድን ናቸው? ሐ) እነዚህ እውነቶች ክርስቲያኖች ለእግዚአብሔር ከመኖር ውጭ፣ የዓለም ነገሮች ሁሉ ጥቅም የሌላቸው ከንቱዎች እንደሆኑ እንዲያውቁ እንዴት ይረዷቸዋል? መ) እነዚህን እውነቶች በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ ለሚገኙ ሰዎች እንዴት ልታስተምራቸው ትችላለህ?

2ኛ ቀን፡ - መክብብ 1-6

9ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ብዙ ክርስቲያኖች በተለይም ወጣቶች፡- ሀብታም፣ የተማረ፣ ጥሩ ኑሮ የሚኖርና ከፍተኛ ሥልጣን ያለው ሰው ለመሆን የሚፈልጉት ለምንድን ነው? ለ) ይህ መልካም ነውን? መልስህን አብራራ። ሐ) ለእነዚህ ነገሮች ያለው አመለካከት ሚዛናዊነት ለጉደለውና ያለ እግዚአብሔር ከንቱና እርባናቢስ መሆናቸውን ላልተገነዘበው ሰው እንዴት ትመክረዋለህ?

10ኛ ጥያቄ፡ መክብብ 1-6 አንብብ። ሀ) የመጽሐፈ መክብብ ጸሐፊ «ከንቱ» የሚላቸውን ነገሮች ዘርዝር። ለ) ጸሐፊው እነዚህ ነገሮች ከንቱ ናቸው የሚለው ለምንድን ነው? ሐ) ከእግዚአብሔር ጋር በሚደረግ ግንኙነት ሕይወት ትርጉም እንደምታገኝ ለማንጸባረቅ ጸሐፊው በእነዚህ ምዕራፎች ስለ እግዚአብሔር የሚናገረው ነገር ምንድን ነው?

1. አጠቃላይ አሳብ፡- ሕይወት ሁሉ ከንቱ ነው (1፡1-11)።

ጸሐፊው ከእግዚአብሔር የተለየ ሕይወት ሲመለከት ከንቱ ነው ከማለት በቀር ምንም ለመናገር አልቻለም። ሰው በከፍተኛ ድካም ይሠራል፤ ከዚያም ይሞታል። ከትውልድ ወደ ትውልድ ሰዎች ይሞታሉ፤ ስማቸውን እንኳ የሚያስታውስ የለም። ሕይወት የከንቱ ድግግሞሽ የማያቋርጥ ዑደት ይመስላል።

2. የዓለም ጥበብ ከንቱ ነው (መክብብ 2፡12-18)። ጸሐፊው ጥበብን ለመመርመር የተቻለውን ያህል ጥረት አድርጓል፤ ነገር ግን በተመራመረ ቊጥር፡ በምድር ላይ የሚያየው ነገር የበለጠ እያሳዘነው ሄደ። ጥበብ ከአላዋቂነት የሚሻል ቢሆንም፣ በመጨረሻ ግን ጥበበኛውም ሆነ ሞኙ ይሞታሉ። ከሞቱ በኋላ ሁለቱም ይረሳሉ፤ ስለዚህ አንዱ ከሌላው አይሻልም።

3. ዓለማዊ ደስታ ከንቱ ነው፤ (መክብብ 2፡1-11)። ለመሆኑ ላቅና ደስታ ምን ትርጉም አላቸው? ጸሐፊው ብዙ ወይን በመጠጣትና በመላቅ በሕይወት ደስ ለመሰኘት ሞክሯል። በተጨማሪ ታላላቅ ሕንጻዎችን ከገነባ፣ መዝናኛዎችን ካቋቋመ፣ በርካታ አገልጋዮችና ቁሳቁስ ካለው፣ ደስተኛ እንደሚሆን አስቦ ነበር፤ ዳሩ ግን ከእነዚህ ነገሮች አንዳቸውም እውነተኛ ደስታን ወይም የሕይወት ዓላማ ሊያስጨብጡት አልቻሉም፤ ከንቱዎች ነበሩና።

11ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ሀብት አንድን ሰው ደስተኛ የሚያደርገው ይመስላል? መልስህን አብራራ። ለ) መልስህን የሚደግፉ ምስሌዎችን ከሰዎች ሕይወት ስጥ።

4. በትጋት መሥራት እርካታን አያስገኝም (መክብብ 2: 17-23)። ሰው እጅግ ጠንክሮና ተግባራዊ ሊሠራ ይችላል፤ በሚሞትበት ጊዜ ግን የድካሙ ፍሬ ሁሉ ለሌሎች ይሆናል። በዚያን ጊዜ የደክመበትን ነገር ሁሉ ስለሚያጣ በድካሙ ሁሉ ላይ የበላይ ተቈጣጣሪ ሊሆን አይችልም። ሞኝ ሰው የደክመበትን ሁሉ ሊያጠፋና ሊያበላሽ ይችላል፤ ስለዚህ ብዙ ሀብት ለማግኘት ጠንክሮና ተግባራዊ መሥራቱ ከንቱ ነው። ሰው ልክ እንደ እንስሳት ሞቶ ወደ ዐፈርና ወደ ትቢያ መመለሱ ስለማይቀር ከእንስሳት አይሻልም።
5. ሕይወት በፍትሐዊነት የተሞላች ናት (መክብብ 5: 8-9)። በምድራዊ መንግሥታት ዘንድ ብዙ ጊዜ የፍርድ መዛባትን እናያለን። በምድር ላይ በከፋትና በኃጢአት ከመኖር ይልቅ የዚህ ዓይነቱን ከፋትና ኃጢአት ላለማየትና ላለመልመድ አለመወለድ ይሻል ነበር (መክብብ 2: 16፤ 4: 1-3)። በመንግሥት አመራር ውስጥ የተለያየ ደረጃ ባላቸው ሰዎች ዘንድ ራስ ወዳድነትን አስከትሏል። ባላቸው ሥልጣንና ሀብት ከቶ ስለማይረኩ ያለማቋረጥ ባላቸው ነገር ላይ ለመጨመር ይፈልጋሉ፤ ስለዚህም የበታችነትን ይጨቁናሉ።
6. ሰዎች፡ ሀብት ደስታን ያስገኛል ብለው ቢያስቡም፡ ፍጹም አያስገኝላቸውም (መክብብ 5: 10-6: 12)። ሀብት ያላቸው ሰዎች ነጋ ጠባ በያዙት ላይ ለመጨመር ይጥራሉ እንጂ በፍጹም አይረኩም። ሰው በርካታ ሀብትና ቁሳቁስ ሲኖረው ሌቦች ይሰርቱብኛል ብሎ ይጨነቃል። ዳሩ ግን ሰው በሚሞትበት ጊዜ ሀብቱን ይዞ ሊሄድ አይችልም። ይህም ደግሞ ከንቱ ነው። ሰው ባለው ቢደሰት ይሻላል። ሰዎች ከሚፈልጓቸው ከንቱ ነገሮች በተቃራኒ፡ ጸሐፊው እውነተኛ ደስታና እርካታ የሚሰጡትን ነገሮች አመልክቷል። አንድ ሰው በሕይወቱ ትርጉም ያለው ኑሮ ሊኖር የሚችለው ከእግዚአብሔር ጋር ትክክለኛ ግንኙነት ሲኖረው ብቻ ነው። ጸሐፊው የሚሰጠውን የሚከተለውን ምክር አስተውል፡-

1. ሰው ሕይወትን የተቀበለው ከእግዚአብሔር እጅ መሆኑን በመንገዱ ደስ ሊለው ይገባል (መክብብ 2:24)። እግዚአብሔር በሰው ልብ ውስጥ ዘላለማዊ አምላክ ከሆነው ከእርሱ ጋር ኅብረት የማድረግን ፍላጎት ወይም «ዘላለማዊነትን» ሰጠው። ሙላትና እርካታ ሊኖር የሚችለው በዚያ ግንኙነት ውስጥ ብቻ ነው (መክብብ 3:1-14)። ሁልጊዜ የተሻለና የበለጠ ነገር ከመፈለግ ይልቅ እግዚአብሔር በሰጠን ነገር መመራትና መርካት አስፈላጊ ነው (መክብብ 5:18-20)።
2. እግዚአብሔር እውነተኛ ጥበብን የሚሰጠው፣ ሰው ከእርሱ ጋር ትክክለኛ ግንኙነት ሲኖረው ብቻ ነው (መክብብ 2:26)።
3. ሰው በፈራጁ-በእግዚአብሔር ፊት ተጠያቂ መሆኑን ማስታወስ አለበት (መክብብ 3:15)።
4. ከእግዚአብሔር ጋር ያለን ግንኙነት ሃይማኖታዊ ሥርዓት ብቻ ሳይሆን፣ ልባዊና በተግባርም የሚገለጥ መሆን አለበት (መክብብ 5:1-7)። ሰው ወደ እግዚአብሔር ፊት መምጣት ያለበት መሥዋዕቶች በሚቀርቡበት ባዶ ሃይማኖታዊ ሥርዓት ወይም በበርካታ ከንቱ ቃላት ሳይሆን፣ እርሱ የሚለውን በፍርሃትና በአክብሮት ለመስማት መሆን አለበት። ለእግዚአብሔር የሚነገሩ ቃላት ከእውነተኛ ልብ የመነጨ መሆን አለባቸው። በእግዚአብሔር ፊት የምናደርጋቸው ስእለቶች የቱንም ያህል ዋጋ ቢያስከፍሉንም እንኳ መጠበቅ አለባቸው።

12ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ወጣት ክርስቲያኖች በሰው ሕይወት ውስጥ ከፍተኛና ከሁሉ የላቁ ነገሮች፡- ትምህርት (ጥበብ)፣ ሀብት፣ ቁሳዊ ነገሮች፣ ወዘተ. እንደሆኑ በማሰብ በአጉል ወጥመድ ሊጠመዱ የሚችሉባቸውን መንገዶች ዘርዝር። ለ) አንድ ሰው ከእግዚአብሔር ጋር ትክክለኛ ግንኙነት ከሌለው፣ እነዚህ ነገሮች ሁሉ ከንቱ መሆናቸውን እነዚህ ምዕራፎች የሚያሳዩት እንዴት ነው?

3ኛ ቀን፡- መክብብ 7-12

በሕይወት ውስጥ ሌሎች የሚሰጡንን ቀላል መልሶች ከመቀበል ይልቅ አስቸጋሪ የሆኑ ጉዳዮችን ማሰብ እጅግ አስፈላጊ የሚሆንባቸው ጊዜያት አሉ። መጽሐፈ መክብብ አስቸጋሪ የሆኑ ጉዳዮችን ያነሳል። ጸሐፊው

የሚያስተምረውን ነገር ለመረዳት በጥንቃቄ የተሞላ ጥናት ይጠይቃል። ግልጽ መልሶች ስለሌላቸው ጉዳዮች በጥልቀት ለማሰብ ፈቃደኞች ካልሆንን በስተቀር እምነታችንና መረዳታችን ሁል ጊዜ የላላ ይሆናል።

13ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ሰዎች ቀላል መልሶች የሚሰጡባቸውን፤ በጣም የተወሳሰቡና በጥልቀት ማሰብ የሚጠይቁ ጉዳዮችን ዘርዝር።ለ) በመጽሐፍ ቅዱስ በመመራትና በጥንቃቄ በማሰብ፤ የተወሳሰቡ ጉዳዮችን በመቀበልና ጥሩ መልሶችን በመስጠት ችሎታቸው የታወቁትን ኢትዮጵያውያን ጥቀስ። ሐ) እንደ መጽሐፈ መክብብ ጸሐፊ በጥልቀት ለማሰብ የሚፈልጉ ሰዎች እጅግ ጥቂት የሆኑት ለምንድን ነው?

14ኛ ጥያቄ፡ መክብብ 7-12 አንብብ። ሀ) ጸሐፊው «ከንቱ» የሚላቸውን ነገሮች ዘርዝር። ለ) ጸሐፊው እነዚህ ነገሮች ከንቱዎች እንደሆኑ የሚናገረው ለምንድን ነው? ሐ) በእነዚህ ምዕራፎች ውስጥ፤ ከእግዚአብሔር ጋር በሚደረግ ግንኙነት ለሕይወት ትርጉም ማግኘት እንደሚቻል ለማንጸባረቅ፤ ጸሐፊው ስለ እግዚአብሔር የሚናገራቸው ነገሮች ምንድን ናቸው?

1. መክብብ 7 የሰዎችን የተለመደ አስተሳሰብ የሚቃወሙ የአጫጭር ምሳሌዎች ስብስብ ነው። ሰዎች፡- ከሞት ቀን የልደት ቀን፤ ኃዘን ካለበት የቀብር ሥርዓት ላይ ከመገኘት ደስታ ባለበት በጋብቻ በዓል ላይ መገኘት ይሻላል ይላሉ። ጸሐፊው ግን ይህንን አሳብ ይቃረናል። ምናልባት ይህ የሆነው፤ በደስታ ከምንፈነጥዝበትና በሳቅ ከምናወካበት ጊዜ ይልቅ ወደ ሞት ስንጠጋ በይበልጥ ስለ ሕይወትና እግዚአብሔርን ደስ በሚያሰኝ መንገድ ስለ መጓዝ ስለምናስብ ይሆናል። ምንም እንኳ ሐሄት በምናደርግበት ጊዜ ደስ መሰኘት ቢኖርብንም፤ እግዚአብሔር ያስተምረን ዘንድ ክፉ ጊዜያትንም እንደሚሰጠን ማስታወስ ያስፈልጋል (መክብብ 7:1-14)።

2. ሕይወት ሚዛናዊና ቅን ፍርድ የሚገኝባት አይደለችም። ጸድቅ ዕድሜ ሳይጠግብ ይሞታል፤ ኃጢአተኛ ሰው ግን በክፉቱ እየቀጠለ፤ ረጅም ዕድሜ ይኖራል (መክብብ 7:15)። ጸድቃን ብዙ ጊዜ ይቀጣሉ፤ ኃጢአተኞች ግን ቅጣት ሳያገኛቸው ይኖራሉ (መክብብ 8:14)።

3. ትምህርት ማብሂያ የለውም ጥበብንም ሁሉ ማወቅ አይቻልም። በኃጢአት ወጥመድ ውስጥ ከመውደቅ ይጠብቀን ዘንድ ጥበብ ያስፈልገናል (መክብብ 7: 19-8: 1)።

4. የሰው ልብ በኃጢአትና በክፋት የተሞላ ነው (መክብብ 7: 20፤ 9: 3)።

5. ሞት የሀብታምና የድህ፣ የመሪዎችና የተራ ሰዎች፣ በአጠቃላይም የሰው ልጅ ሁሉ መጨረሻ ነው፤ ዳሩ ግን በሕይወት ዘመንህ ሳለህ ደስ ይበልህ። እግዚአብሔር በሰጠህ ሚስት ደስ ይበልህ። በሥራህ ደስ ይበልህ፤ ሥራህንም በሙሉ ኃይልህ ሥራ። ሞት ይህንን ሁሉ ወደ ፍጻሜ እንደሚያመጣ በማስተዋል ኑር (መክብብ 9: 1-10)።

6. ጥበብ ከሀብት ይበልጣል (መክብብ 9: 13-11: 6)። ጥበብ ሰውን ከጉዳት በመጠበቅ ረጅም ዕድሜን ያገናኛል።

ደግሞም ጸሐፊው የሕይወትን ክንቱነት በማሳየት እግዚአብሔርን በሕይወት ዘመን ሁሉ ከማስታወስ አስፈላጊነት ጋር አወዳድሮ ሚዛናዊ ያደርገዋል። የሚከተሉትን አስተውል:-

1. ጸሐፊው በሃይማኖት ስም ተገቢ ያልሆነ ቅንዓት እንደማያስፈልግ፣ ይልቁንም የሃይማኖትን ቅንዓት ከተግባራዊ ጥበብ ጋር ሚዛናዊ ማድረግ እንደሚገባ ይመክራል (መክብብ 7: 15-18)። በሌላ አባባል ሚዛናዊነት አትጣ ማለት ነው። የማይገባ የሃይማኖት ቅንዓት ከሌሎች ጋር ላለህ ግንኙነት ዕንቅፋት እንዲሆን ወይም በራስህ ላይ የማያስፈልግ ስደት እንዲያስከትል አታድርግ።

15ኛ ጥያቄ፡ የማያስፈልግ የሃይማኖት ቅንዓት በሰው ላይ የሚያመጣቸው ተገቢ ያልሆኑ ችግሮች ምንድን ናቸው?

2. ወጣቶች በሕይወት ጣጣዎች ሊጎብጡ አይገባም። ነገር ግን መደሰት ያስፈልጋቸዋል። ዳሩ ግን በሕይወታቸው የሚያደርጉትን ነገር ሁሉ እግዚአብሔር ወደ ፍርድ እንደሚያመጣው ሁልጊዜ ሊያስታውሱ ይገባል (መክብብ 11: 7-10፤ 12: 14)።

3. ሰው እስከ ሽምግልና ዕድሜው ድረስ በመጠበቅ እግዚአብሔርን ሊያስብና እርሱን ሊያከብር ከመሞከር ይልቅ በወጣትነት ዕድሜው ሊያደርገው ይገባል። ዕድሜ እየገፋ ሲሄድ ለእግዚአብሔር ልንሠራ

የምንችልበት ኃይላችን የሚከዳበት ጊዜ ይመጣል። ያኔ ለእግዚአብሔር ለመሥራት ጊዜው እጅግ እንደዘገየ እንረዳለን (መክብብ 12: 1-7)።

4. ለሕይወት መሠረታዊውና ትርጉም የሚሰጠው ነገር ራስን ለእግዚአብሔር ማስገዛት ወይም እግዚአብሔርን በመፍራትና ትእዛዛቱን በመጠበቅ መኖር ነው (መክብብ 12: 13)፤ እግዚአብሔር ሰውን የፈጠረበት ምክንያት ይህ ነው። ሕይወት ከንቱና ተስፋ አስቆራጭ በሆነ ነገር የተሞላች ብትመስልም በፈሪህ- እግዚአብሔር በመኖር ደስታና እርካታ ለማግኘት ይቻላል።

16ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እነዚህን የመጽሐፈ መክብብ ምዕራፎች በመጠቀም፡ በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ ያሉትን ወጣቶች እንዴት ትመክራቸዋለህ? ለ) በሕይወታቸው መጨረሻ፡ ጊዜያቸውን በከንቱ እንዳጠፉ እንዳይሰማቸው ማስታወስ የሚገባቸውን እጅግ አስፈላጊ ነገሮች ጥቀስ። ሐ) መጽሐፍ መክብብን በቤተ ክርስቲያንህ ውስጥ የሚገኙ ወጣቶችንና ነጋዴዎችን የምታስተምርባቸውን መንገዶች ዐቅድ። መ) ከዚህ መጽሐፍ ውስጥ ልታስተምራቸው የምትፈልጋቸውን እጅግ ጠቃሚ እውነቶች ዘርዝር።

4ኛ ቀን፡ - መኃልየ መኃልይ ዘስሎሞን

17ኛ ጥያቄ፡ ሀ) እግዚአብሔር መኃልየ መኃልይ ዘስሎሞን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲካተት ያደረገው ለምን ይመስልሃል? ለ) የመጽሐፉን አተረጓጎም በሚመለከት ምን ሰምተሃል?

መጽሐፈ መክብብ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለመረዳት እጅግ አስቸጋሪ ከሆኑት መጻሕፍት አንዱ ነው። አስቸጋሪ ከሆኑት ውስጥ ሌላው ደግሞ መኃልየ መኃልይ ነው፤ ታዲያ ለምንድን ነው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተካተተት? መኃልየ መኃልይ ላይ ላዩን ቢያዩት አስቸጋሪ አይመስለኝም። በአንድ ወንድና በአንዲት ሴት መካከል ስላለ ግንኙነት የቀረበ የፍቅር ግጥም ነው፤ ዳሩ ግን ለምን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተካተተ? በመጽሐፉ ውስጥ ስለ እግዚአብሔር የተጠቀሰ ነገር የለም ማለት ይቻላል። መጽሐፉ ሊያስተምረን የሚሞክረው ነገር ምንድን ነው?

እነዚህ ጥያቄዎች በምሁራን መካከል ብዙ ክርክር አስነሥተዋል። ሰዎች ይህን መጽሐፍ በአጠቃላይ በታሪክ ውስጥ በተለያዩ መንገዶች ተረድተውታል። መጽሐፉ የተተረጎመባቸው በርካታ የተለያዩ መንገዶች ቢኖሩም፤ በዘመናት ሁሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የላቀ ስፍራ ከተሰጣቸው መጻሕፍት አንዱ ሆኖ ቆይቷል። አብዛኛዎቹ የጥንት የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜ አዘጋጆች ስለዚህ መጽሐፍ ታላላቅ ትርጓሜዎችን ጽፈዋል። ባለንበት ዘመን ግን ይህን መጽሐፍ የምንረዳበትን ሁኔታ በሚመለከት ጥያቄዎች ተነሥተዋል። በመሆኑም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተረሱትና ጥቂት ክርስቲያኖች ከሚያነቡት ወይም ከሚሰብኩት መጻሕፍት አንዱ ሆኗል።

የመኃልየ መኃልይ መጽሐፍ ስያሜ

18ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በግዕዝ መኃልየ መኃልይ ማለት ምን ማለት እንደሆነ እንድን የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ቄስ ጣይቅ። ለ) ለዚህ ስያሜ አቻ የሚሆን የአማርኛ ቃል ምንድን ነው?

በታሪክ ውስጥ ሁሉ ይህ መጽሐፍ የተለያዩ ስሞች ነበሩት። አንዳንድ ጊዜ «የሰሎሞን መዝሙራት» እየተባለ ይጠራል። ይህ የሚያንጸባርቀው መዝሙሩን የጻፈው ሰሎሞን እንደሆነ ሰዎች ያምኑ እንደነበር ወይም ስለ ሰሎሞን የተጻፈ መጽሐፍ እንደነበር ነው። አይሁድ ይህን መጽሐፍ «ከመዝሙራት ሁሉ የሚበልጥ የሰሎሞን መዝሙር» ብለው ይጠሩታል። ይህ ርእስ የተገኘው ከመኃልየ መኃልይ 1 ቀጥሮ 1 «ከመዝሙር ሁሉ የሚበልጥ የሰሎሞን መዝሙር» ከሚለው ቃል ነው። በዕብራይስጥ «የመዝሙሮች መዝሙር» ማለት «ከሁሉ የላቀ ታላቅ መዝሙር» ማለት ሲሆን፤ ይህ የሚያሳየው በጥንት ጊዜ መዝሙሩ ምን ያህል ተወዳጅ እንደነበረ ነው። ይህ የዕብራይስጡ ርእስ፤ ጸሐፊው ሰሎሞን መሆኑን ወይም መዝሙሩ ለሰሎሞን የተበረከተ ይሁን ወይም መዝሙሩ የተጻፈው ስለ ሰሎሞን መሆኑን ግልጽ አያደርግም።

የመኃልየ መኃልይ ጸሐፊ

የዚህ መጽሐፍ ዋና ገጸ-ባሕርይ ሰሎሞን እንደሆነ የሚያጠራጥር አይደለም፤ ነገር ግን ይህ ማለት ሰሎሞን የዚህ ግጥም ጸሐፊ ነው ማለት አይደለም። ይህ መዝሙር ስለተጻፈበት ሁኔታ ሦስት ዐበይት አመለካከቶች አሉ፡-

1. ሰሎሞን ያፈቀራትን ሴት አግኝቶ ስላገባበት ሁኔታ የጻፈው ግጥም ነው።
2. ሰሎሞን ከሚሰቱቹ አንዷን ስላገባበት ሁኔታ አንድ ሌላ እስራኤላዊ የጻፈው ግጥም ነው።
3. ከሰሜን እስራኤል የሆነ አንድ ያልታወቀ እስራኤላዊ፣ በተከፋፈለው መንግሥት ዘመን መጀመሪያ ገደማ፣ ሰሎሞን ወደ ውድቀት የመሩትን ሴቶች እንዴት ባለማስተዋል እንደተከተላቸው ለማሳየት የጻፈው ግጥም ነው።

ታሪካዊ ሥረ- መሠረት

19ኛ ጥያቄ፡ 1ኛ ነገሥት 4:20-28፤ 10:14-11:4 አንብብ። ሀ) ሰሎሞን ከሴቶች ጋር የነበረው ግንኙነት ምን ይመስል ነበር? ለ) ሰሎሞንን በኃጢአት እንዲወድቅ ያደረገው ምን ነበር?

በመኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን ውስጥ በርካታ ታሪካዊ መረጃ ባይኖርም፣ ታሪኩ የሚያንጸባርቀው ከ971-931 ዓ.ዓ. በእስራኤል ላይ ነግሦ ስለነበረው ስለ ሰሎሞን እንደሆነ በቂ ማብራሪያ ይሰጣል። ሰሎሞን በዓለም ላይ ከኖሩ ሰዎች ሁሉ የላቀ ጥበበኛ ሰው የነበረ ቢሆንም የራሱ የሆነ ትልቅ ድክመት ነበረው። ልቡ በቀላሉ በሴቶች ይነሆልል ነበር። 700 ሚስቶችና 300 ቁባቶች እንደነበሩት መጽሐፍ ቅዱስ ይናገራል። አብዛኞቹ ሴቶች ባዕዳን አማልክትን ያመልኩ የነበሩ የአሕዛብ ወገን የነበሩ ናቸው። እነዚህ ሴቶች የሰሎሞንን ልብ ወደ ጣዖት አምልኮ አሸፈቱት። እንዲሁም በርሱ ላይ የእግዚአብሔርን ፍርድ አመጡበት፤ የእስራኤል መንግሥትም እንዲከፈል አደረጉ።

የመኃልየ መኃልይ ትርጉም

ምሁራን ይህ መኃልየ መኃልይ እንዴት መተርጉም እንዳለበት ለመወሰን ሞክረዋል። ይሁን እንጂ መጽሐፉን መረዳት ስለሚችሉበት መንገድ ለመስማማት አልቻሉም። በዚህም ምክንያት መጽሐፉ ሲተረጎም የቆየባቸው አያሌ የተለያዩ መንገዶች አሉ። እንዲሁም ይህን መጽሐፍ መተርጎም እጅግ አስቸጋሪ የሆነበት ሦስት ምክንያቶች አሉ፡-

1. የመጽሐፉ ርእሰ-ጉዳይ የሆነው የሁለት ግለ ሰቦች ፍቅርና በመጽሐፉ ውስጥ የምናየው የቋንቋ አጠቃቀም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መኖር

ያለበት ዓይነት አይመስልም። ስለ ፍትወተ-ሥጋ የሚናገር እንጂ የሥነ-መለኮት ትምህርት እውነቶችን የሚያስተምር አይመስልም።

2. መጽሐፉን ራሱ ለመረዳት ቀላል አይደለም። በመጽሐፉ ውስጥ ያሉት አብዛኛዎቹ ቃላት ግልጽ ያልሆኑና ያልታወቁ ትርጉሞች ያሏቸው ናቸው። እንደ እውነቱ መጽሐፉ የሚናገረው ስለ ሁለት ይሁን ወይም ስለ ሦስት ሰዎች ግልጽ አይደለም። አንዳንዶች መጽሐፉ የሚናገረው ስለ ሰሎሞንና ስለ ሱላማጢሲቱ ሴት ፍቅር ነው ሲሉ፤ ሌሎች ደግሞ በታሪኩ ውስጥ የሚገኙት ሰዎች ሦስት ናቸው፤ እነርሱም ፡- በአንድ በኩል ሴትየዋን ወደ እልፍኙ ሊያስገባት የቃጣው ንጉሥ ሰሎሞን ሲሆን፤ በሌላው በኩል ደግሞ የሴትየዋ የመጀመሪያ ወዳጅ የሆነውና በፍቅሩም ሊማርካት የቻለው ፍቅረኛዋ እረኛ አለ፤ በሦስተኛ በኩል ደግሞ ሰሎሞንን ለማግባት ተቃርባ የነበረችው ነገር ግን መጨረሻ ላይ እረኛውን ያገባችው ሱላማጢሲቱ ሴት ነበረች። የታሪኩም ትርጉም እንደስሜታችን ሊለያይ ይችላል። እዚህ ላይ ሰሎሞን የቀረበው በመልካም ነው ወይስ በክፉ አስተሳሰብ በሚለው ስሜት ላይ የተመረኮዘ ይሆናል ማለት ነው።

3. ታሪኩ የተፈጸመበትን ጊዜና ቦታ አናውቅም። መዝሙሩ የቀረበው ሰሎሞን አንዲትን ሴት በፍቅሩ ለማሸነፍ በመቻሉ እንደ ሠርግ መዝሙር ሆኖ ነው? ወይስ ሰሎሞን ባሉት ሚስቶቹ ላይ ሌላ ሴት ለመጨመር ባደረገው ሙከራ የታየበትን ሞኝነት ለመግለጥ ነው?

ይህ መዝሙር የተተረጎመባቸው ስድስት መንገዶች አሉ። የመጀመሪያዎቹን ሦስት የአተረጓጎም መንገዶች የማይቀበሉት የመጽሐፍ ቅዱስን እውነተኛነት የማያምኑ ሰዎች ናቸው። እነዚህም ሦስት መንገዶች መጽሐፉን ለመተርጎም ተቀባይነት የሌላቸው ናቸው። እነርሱም ፡-

1. ታሪኩ ልብ ወለድ ሲሆን፤ የተጻፈውም ለእስራኤል ነገሥታት መዝናኛ ይሆን ዘንድ በተውኔት (ድራማ) መልክ እንዲቀርብ ነው።
2. ታሪኩ የተወሰደው ከከነዓናውያን እምነት ሲሆን፤ በሁለት አማልክት መካከል ስላለ ፍትወተ-ሥጋ ግንኙነት የሚናገር አፈ ታሪክ ነው።
3. መዝሙሩ የሠርግ መዝሙር ሲሆን፤ የሚዘመረው ለሙሽራዪቱና ለሙሽራው ፍቅር አክብሮት ለመስጠት ነበር። የሚዘመረውም በሠርግ በዓል ላይ ነበር።

የመጨረሻዎቹ ሦስት የአተረጓጎም መንገዶች ግን በክርስቲያኖችና በአይሁድ ዘንድ የተለመዱ መንገዶች ናቸው፡-

4. አንዳንዶች ይህ ታሪክ ተምሳሌታዊ ብቻ እንደሆነ ይናገራሉ። ከሰሎሞንና ከሴቲቱ ፍቅር ጋር ምንም ግንኙነት የሌለው ተምሳሌታዊ ትርጉም አዘል ነው። እግዚአብሔር መሽራው ለሆነችው እስራኤል ያለውን ፍቅር ለአይሁድ የሚያሳይ ሲሆን፤ ለክርስቲያኖች ደግሞ፤ ክርስቶስ መሽራው ለሆነችው ቤተ ክርስቲያን ያለውን ፍቅር የሚያሳይ ነው። በታሪክ ውስጥ በጣም የታወቀውና ከፍተኛ ተቀባይነት ያለው አተረጓጎም ይህ ነው። ሆኖም ግን ይህ አተረጓጎም በርካታ ችግሮች አሉት። ሰዎች በይሆናል ታሪኩን በሚተረጉሙበት ጊዜ ከእውነት የራቀ ትርጉም ወደ መስጠት ይመራቸዋል።
5. ይህ አመለካከት ከአንድ ልዩነት በቀር፤ በተራ ቊጥር 4 ከሚገኘው አመለካከት ጋር ይስማማል። መዝሙሩ የሚያንጸባርቀው የሰሎሞንና የሴቲቱ ገጠመኞችን ነው። ታሪኩ በእርግጥ የተፈጸመ ነው። ሆኖም ይህ ታሪክ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተገኘበት ዋና ምክንያት ከዚህ ለጠለቀ እውነት ተምሳሌት እንዲሆን ነው። የመጀመሪያው ሰው አዳም የመጨረሻው ሰው የክርስቶስ ተምሳሌት እንደሆነ ሁሉ (ሮሜ 5)፤ መልክ ጸዴቅም የኢየሱስ ተምሳሌት ነው (ዕብ. 7)፤ ይህም ታሪክ የሚከተለውን ተምሳሌት ይዞአል፡- ለአይሁድ ሰሎሞን የእግዚአብሔር፤ ሴቲቱ ደግሞ የእስራኤል ተምሳሌት በመሆን በመካከላቸው ያለውን ግንኙነት ያሳያሉ። ለክርስቲያኖች ደግሞ፤ ሰሎሞን የክርስቶስ፤ ሴቲቱ የክርስቶስ መሽራ የሆነችውን የቤተ ክርስቲያን ምሳሌ ናት።
6. የመጨረሻው አመለካከት ታሪኩን እንዳለ በቀጥታ የሚቀበል ነው። በሰሎሞንና በሴቲቱ ወይም በሰሎሞን፤ በሴቲቱና በእረኛው መካከል ያለ የፍቅር ታሪክ ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተካተተበት ምክንያት፤ እግዚአብሔር በጋብቻ ውስጥ በፍትወተ ሥጋ ለሚገለጥ ፍቅር አክብሮት እንዳለው ለማሳየት ነው። እግዚአብሔር ወንድና ሴት እርስ በርሳቸው በጥልቅ ፍቅር እንዲዋደዱና አንዱ ለሌላው ደስታ ሙሉ በሙሉ ራሱን ይሰጥ ዘንድ እንደሚፈልግ ያሳያል። የጋብቻን ክቡርነትና በጋብቻ ውስጥ የፍትወተ ሥጋ መልካምነትን ያሳያል።

የመኃልየ መኃልይ አስተዋጽኦ

ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜዎች ለመኃልየ መኃልይ የተለያዩ አስተዋጽኦ አላቸው። እነዚህ አስተዋጽኦዎች የጥቅሶቹ አከፋፈልና የተናጋሪዎቹ ማንነት ከአንዱ ትርጓሜ ወደ ሌላው ይለያያል። ይህ የሚያሳየው ይህን ግጥም መተርጎም ምን ያህል አስቸጋሪ እንደሆነ ነው። ከዚህ በታች ሁለት አስተዋጽኦዎች ቀርበዋል። አንዱ አስተዋጽኦ መጽሐፉ ሁለት ዋና ገጸ-ባሕርያት እንዳሉት አድርጎ የሚያቀርብ ሲሆን፤ ሌላው ደግሞ መጽሐፉ ሦስት ዋና ገጸ-ባሕርያት እንዳሉት አድርጎ የሚያቀርብ ነው።

1ኛ. መጽሐፉ ሁለት ዋና ገጸ ባሕርያት ማለትም ሰሎሞንና ሴቲቱ ብቻ እንዳሉት አድርጎ የሚያቀርበው አመለካከት፡-

1. ሴቲቱ ስለ ወደደችው ንጉሥ የፍቅር መዝሙሯን ትዘምራለች (1:2-7)፤

2. ንጉሡ ከሴቲቱ ጋር ይነጋገራል (1:8-2:7)፤

3. የፀደይ ወቅት መዝሙር ነው (2:8-13)፤

4. ሴቲቱ ፍቅረኛዋን ትፈልጋለች (2:14-3:5)፤

5. የንጉሡ የሠርግን ሂደት ያሳያል (3:6-11)፤

6. የሴቲቱ ውበት እንደ አትክልት ስፍራ ነበር (4:1-5:1)፤

7. ሴቲቱ ስለ ፍቅረኛዋ ያደረገችውን ንግግር ያመለክታል፤ (5:2-6:3)፤

8. ሰውዬው ስለ ፍቅረኛው ውበት ያደረገውን ንግግር ያመለክታል (6:4-7:9)፤

9. ሴቲቱና ሰውዬው ስለ ፍቅር ያንጸባረቁት ነገር ነበር (7:10-8:14)።

2ኛ. በታሪኩ ውስጥ ሦስት ዋና ገጸ ባሕርያትን ማለትም ሰሎሞን፣ እረኛውንና ሴቲቱን የሚያሳየው አመለካከት፡-

1. ሱላማጢሲቱ ሴት በቤተ መንግሥት አደባባይ

ሀ. ንጉሡና ሴቲቱ ሲነጋገሩ (1:2-2:2)፤

- 1) ሴቲቱ ስለጠፋባት ፍቅረኛዋ ስትናገር (1:2-4)፥
 - 2) የቤተ መንግሥቱ ሴቶች ቂንጆይቱን ሲያሞግሷት (1:4)፥
 - 3) ቂንጆይቱ ለቤተ መንግሥቱ ሴቶች ምላሽ ስትሰጥ (1:5-7)፥
 - 4) የቤተ መንግሥቱ ሴቶች ቂንጆይቱን ሲመክሯት (1:8)፥
 - 5) ሰሎሞን ቂንጆይቱን ሲናገራት (1:9-11)፥
 - 6) ቂንጆይቱ ለሰሎሞን ስትመልስለት (1:12-14)፥
 - 7) ሰሎሞን እንደገና ቂንጆይቱን ሲናገራት (1:15)፥
 - 8) ቂንጆይቱ ለሰሎሞን ምላሽ ስትሰጥ (1:16-2:1)፥
 - 9) ሰሎሞን ቂንጆይቱን ሲናገራት (2:2)።
 - ለ. ቂንጆይቱ አፍቃሪዋን እረኛ ስትፈልገው (2:3-3:5)
 2. ሰሎሞን ቂንጆይቱን በፍቅር ለመማረክ ይናገራል
 - ሀ. ሰሎሞን ቂንጆይቱን ለመማረክ ያደረገው የመጀመሪያ ሙከራ (3:6-5:8)
 - ለ. ሰሎሞን ቂንጆይቱን ለመማረክ ያደረገው ሁለተኛ ሙከራ (5:9-7:9)
 3. ሱላማጢሲቱ ሴት ንጉሥ ሰሎሞንን ሳትቀበል እንደቀረች (7:10-8:4)
 4. ሱላማጢሲቱ ቂንጆና እረኛው እንደገና በፍቅር እንደተዋሐዱ (8:5-14)።
- የመኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን መጽሐፍ ዓላማ**
- ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው፥ መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞንን ልንረዳባቸው የምንችልባቸው በርካታ መንገዶች አሉ። የመጽሐፉ ዓላማ የሚወሰነው መጽሐፉ በሚተረጉምበት መንገድ ነው። ይህን መጽሐፍ በምንተረጉምበት ጊዜ ልንጠነቀቅባቸው የሚገቡ ሁለት ከፍተኛ ደረጃዎች ይኖራሉ። የመጀመሪያው፥ መጽሐፉ ሙሉ በሙሉ ዓለማዊ የሆነና ስለ ፍቅር አሳፋሪ በሆነ መንገድ የሚናገር ነው ስለሚል ብዙ ክርስቲያኖች ሐፍረት ስለሚሰማቸው ይህንን መጽሐፍ ከማጥናት ይቁጠባሉ። እንዴት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደተካተተ በማሰብም ይገረማሉ። ሁለተኛው

ከፍተኛ ደረጃ ደግሞ፤ መጽሐፉን ከመጠን በላይ መንፈሳዊ ማድረግና የሚሰጠው ትርጉም ግጥሙ ከያዛቸው ነገሮች ጋር አንዳችም ግንኙነት የሌለው አድርጎ ማቅረብ ነው። እንዳንድ ክርስቲያኖች፤ እያዳንዱን የአነጋገር ዘይቤ ስለ እግዚአብሔርና እርሱ ለእኛ ስላለው ፍቅር የሚገልጽ ነው ብለው እስከ መገመት ይደርሳሉ። ይህም በተርጓሚው አመለካከት ብቻ የሚታይና በእውነታ ላይ ያልተመሠረተ ግምታዊ አተረጓጎምን ወደ መከተል ይመራል። ለመጽሐፉ የምንሰጠው ማንኛውም ትርጉም በእነዚህ ሁለት አመለካከቶች መካከል ሚዛናዊ ሆኖ መቅረብ አለበት። ይህን የጥናት መጽሐፍ በጻፈው ሰው አመለካከት፤ የመኃልየ መኃልይ ዘሰሉሞንን ትርጉም በሁለት ደረጃ ማየት ከሁሉ የተሻለ ነው።

1. ለማንኛውም ዓይነት አተረጓጎም ልዩ ክብደት ከመስጠታችን በፊት፤ በቅድሚያ ለመጽሐፉ ታሪክ ልዩ ትኩረት መስጠት አለብን። ታሪኩ የፍቅር መዝሙር ሲሆን፤ በባልና ሚስት መካከል ሊኖር ስለሚችልና መኖርም ስላለበት የግንኙነትና የፍቅር ውበት ምሳሌ ነው። ይህ ፍቅር በመጨረሻ በፍትወተ ሥጋ ግንኙነት ይገለጣል።

በባልና ሚስት መካከል የሚደረግ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ንጹሕና መንፈሳዊ እንዳልሆነ የሚመስላቸው ብዙ ሰዎች አሉ። በእግዚአብሔር ፊት መልካም ያልሆነና ልጆችን ለማፍራት ብቻ የሚደረግ ነገር አድርገው ይገምቱታል። ይህ አመለካከት በካቶሊክና በኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት የሚገኙ አንዳንድ ሃይማኖታዊ መሪዎች ስለ ጋብቻ ያላቸው አመለካከት ዝቅተኛ እንዲሆንና ሳያገቡ መኖርን እንደ ከፍተኛ ብቃት እንዲቈጥሩ አድርጓቸዋል፤ ዳሩ ግን ይህ የመጽሐፍ ቅዱስ አመለካከት አይደለም።

እግዚአብሔር የመጀመሪያዎቹን ሰዎች ወንድና ሴት አድርጎ በአምሳሉ ፈጥሯቸዋል (ዘፍጥ. 1:27)። የጾታ ባሕርያቸውን በመወሰን፤ በጋብቻ ውስጥ በሚፈጸም የግብረ ሥጋ ግንኙነት ደስ እንዲላቸው አስቀድሞ ዐቀደ። እርቃናቸውን ባያቸው ጊዜ እንኳ «መልካም» እንደነበሩ ተናግሯል። በመጽሐፍ ቅዱስ አመለካከት፤ የግብረ ሥጋ ግንኙነት በጋብቻ መጣመር ውስጥ እስከሆነ ድረስ መልካም ነው። ጋብቻ ክቡር ነው (ምሳሌ 18:22፤ ዕብ. 13:4)። መጽሐፍ ቅዱስ የሚከለክለው የግብረ ሥጋ ግንኙነትን ከጋብቻ ውጭ በመፈጸም፤ ክቡር የሆነውን ግንኙነት ማበላሸትን ነው (ዘጸ. 20:14፤ ዘሌ. 18:22፤ ማቴ. 5:27-28፤

1ኛ ቆሮ. 6:13፤ 18)። ሁለት ሰዎች ከመጋባታቸው በፊት የሚያደርጉት ማንኛውም የግብረ ሥጋ ግንኙነትና ከጋብቻ ውጭ የሚደረግ የግብረ ሥጋ ግንኙነት አጥብቆ የተከለከለ ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ፤ የተሳሳተ የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሰው ልጅ በኃጢአት የመውደቅ ምልክትና በጋብቻ ውስጥ ብቻ የተቀደሰውን ነገር እንደማጥፋት ተደርጎ ተወስዷል (ለምሳሌ፡- ሮሜ 1:24-32)።

መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን በዚህ የግብረ ሥጋ ግንኙነት ባልና ሚስት ደስ ሊሰኙበት እንደሚገባ ይናገራል (መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን 6:2-3፤ 7:10-13፤ 8:1-3)። የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሚፈቀደው ለተጋቡ ሰዎች ብቻ ነው (መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን 4:12 ተመልከት)። የግብረ ሥጋ ግንኙነት የሥጋዊ ፍላጎት ውጤት ከመሆን ይልቅ በባልና ሚስት መካከል ሊኖር የሚገባው የፍቅር ግንኙነት ውጤት መሆን አለበት (መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን 6:2-3፤ 7:10-13)። በባልና ሚስት መካከል የጠለቀ የፍቅር ግንኙነት ከሌለ፤ እግዚአብሔር አስቀድሞ በባልና ሚስት መካከል እንዲኖር ያቀደው የአእምሮ፤ የመንፈስና የአካል ውሕደት ጭምር ግቡን ሳይመታ ይቀራል። በዚህ ሁኔታ የግብረ ሥጋ ግንኙነት እንስሶች ከሚያደረጉት ነገር ያልተለየ አካላዊ እንቅስቃሴ ይሆናል።

20ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ብዙ ሰዎች የግብረ ሥጋ ግንኙነት በጋብቻ ውስጥ ስላለው ስፍራ ካላቸው አስተሳሰብ ይህ ትምርህት የሚለየው እንዴት ነው? ለ) ይህ ነገር ይሟላ ዘንድ ባሎች ስለሚስቶቻቸው ካላቸው አስተሳሰብ ውስጥ ሊለውጡት የሚገባው ምንድን ነው?

በጋብቻ የተጣመሩ ሰዎች መኃልየ መኃልይን በማንበብ አንዳቸው ለሌላቸው ያላቸው ፍቅር ጥልቅ መሆን እንደሚገባው ቢመለከቱ ብዙውን ጊዜ ጠቃሚ ነው።

2. በአንድ በኩል መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን ሀ) በእግዚአብሔርና በእስራኤል፤ ደግሞም

ለ) በክርስቶስና በቤተ ክርስቲያን መካከል ያለውን ግንኙነት የሚገልጽ ሥዕላዊ ሁኔታ ነው። ለዚህ ነው አይሁዳውያን

እንዲረዱት እግዚአብሔር መኃልየ መኃልይን በቡሉይ ኪዳን ውስጥ እንዲጠቃለል ያደረገው።

በብሉይ ኪዳን፤ እስራኤል ብዙ ጊዜ ከሙሽራ ጋር ትነጻጸር ነበር (ለምሳሌ፡- ኢሳይያስ 50:1፤ 54:4-5፤ ሕዝቅኤል 16:23፤ ሆሴዕ 1-3)። ማንኛውም የጣዖት አምልኮ እንደ ማመንዘር ይታይ ነበር። ለእስራኤላውያን መኃልየ መኃልይ ዘሰሉሞን በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል ሊኖር የሚገባው የፍቅር ጥልቀት ምሳሌ ነው። አንድ ሰው ይህ ግጥም ሦስት ባሕርያት አሉት የሚለውን አመለካከት ከያዘ፤ ሴቲቱ እስራኤልን፤ እረኛው እግዚአብሔርን የሚወክሉ ሲሆን፤ ሰሉሞን ደግሞ በእግዚአብሔርና በእስራኤል መካከል የሚኖረውን የፍቅር ግንኙነት ለማበላሸት የሚጥረውን ዓለምን ይወክላል። ሴቲቱ ከሰሉሞን ጋር ለመዋሐድ እጅ ብትል ኖሮ በኤኮኖሚ በኩል የሚበጃት ቢሆንም ቅሉ አሻፈረኝ በማለቷ እስራኤል ለእግዚአብሔር ሊኖራት የሚገባውን ታማኝነት የሚያመለክት ነበር። ሌሎች አማልክት ወይም ሕዝቦች የእርሷን ታማኝነት የቱንም ያህል ቢሹም እንኳ ለእግዚአብሔር ታማኝ መሆን ነበረባት።

በታሪኩ ውስጥ ሰሉሞንና ሴቲቱ ብቻ አሉ በሚለው አመለካከት ግን ሰሉሞን የእግዚአብሔር፤ ሴቲቱ የእስራኤል ምሳሌ ናቸው።

አዲስ ኪዳን ይህንን የጋብቻ ተምሳሌት በመጠቀም፤ ክርስቶስ ሙሽራው፤ ቤተ ክርስቲያን ደግሞ ሙሽራይቱ እንደሆነች ይናገራል።

21ኛ ጥያቄ፤ ኤፌ. 5:23-33፤ ራእይ 19:7፤ 21:2፤ 9-10፤ 22:17 ተመልከት። ሀ) በእነዚህ ጥቅሶች ውስጥ የክርስቶስ ሙሽራ ተብለው የተጠሩት ነገሮች ምንድን ናቸው? ለ) ምድራዊ የሆነው ጋብቻ ከክርስቶስ ጋር ካለን ግንኙነት ጋር የተነጻጸረው እንዴት ነው?

ብዙ ሰዎች በክርስቶስና በቤተ ክርስቲያን መካከል ያለው ግንኙነት የመጣው በአንድ ወንድና በአንዲት ሴት መካከል ከሚኖር የጋብቻ ግንኙነት ተምሳሌት የሆነ ይመስላቸዋል፤ ነገር ግን ምድራዊው ጋብቻ በእግዚአብሔር በራሱ መካከል ከነበረው ግንኙነት ተምሳሌት እንደተከሠተ ማለቡ የተሻለ ይመስላል። ጋብቻ በእግዚአብሔር በራሱ

3) መጽሐፈ መክብብ እነዚህ ነገሮች ከንቱ መሆናቸውን የሚያሳየው እንዴት ነው?

4) መኃልየ መኃልይን በመመርኮዝ፣ ከእግዚአብሔር ጋር ትክክለኛ ግንኙነት ከሌለ እነዚህ ነገሮች ጥቅመ ቢስ ናቸው በማለት ክርስቲያኖችን እንዴት ማስተማር ይቻላል?

ለ. ማቴዎስ 6:25-34 አንብብ።

1) እነዚህ ጥቅሶች የመጽሐፈ መክብብን ትምህርት አሳጥረው የሚያቀርቡት እንዴት ነው?

2) እነዚህ ጥቅሶችና መጽሐፈ መክብብ ስለ ሕይወት እውነተኛ ዓላማ የሚያስተምሩት ነገር ምንድን ነው?

3) የእነዚህን ነገሮች እውነተኛነት ለማስረዳት ምሳሌዎችን ጥቀስ።

4) በእነዚህ ጥቅሶችና በመጽሐፈ መክብብ እንደሚታየው፣ በሕይወታቸው ቅድሚያ ሊሰጡት ስለሚገባ ነገር የቤተ ክርስቲያንህን አባሎች ለማበረታታት የምታደርጋቸው ነገሮች ምንድን ናቸው?

ሐ. 1) አብዛኛዎቹ ኢትዮጵያውያን በባልና ሚስት መካከል ስላለው የጋብቻና የግብረ ሥጋ ግንኙነት ዓላማ ምን ያስባሉ?

2) መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን በባልና ሚስት መካከል ፍቅር አስፈላጊ ስለ መሆኑ ምን ያስተምረናል?

3) የግብረ ሥጋ ግንኙነት የዚህ ፍቅር መግለጫ መሆን የሚገባው እንዴት ነው?

4) የተጫጩ ወይም የተጋቡ ሰዎች የጥልቅ ፍቅር ዋጋና በጋብቻ ውስጥ አንዱ ከሌላው ማግኘት ስለሚገባው ደስታ ለማስተማር መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞንን እንዴት ልትጠቀምበት ትችላላህ?

መ. 1) ከመኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን ጥናትህ ክርስቶስ መሸራው ከሆነችው ቤተ ክርስቲያን ጋር ስለሚኖረው ግንኙነት ምን እንማራለን?

2) ይህንን እውነት እንዴት ማየት እንደቻልክ የተለያዩ ጥቅሶችን በመጠቀም ማብራሪያ ስጥ።

3) ለክርስቶስ ያለን ፍቅር በጥልቀት እንዲጨምር ወይም ለክርስቶስ ያለንን ፍቅር በተሻለ ሁኔታ መግለጽ እንድንችል፥ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ መጋለፍ መጋልይ ዘሰሎሞንን እንዴት ልንጠቀምበት እንችላለን?

5. ጸሎት።

ትምህርት ሰባት

የትንቢት መጻሕፍት መግቢያ

1ኛ ቀን፡ - የትንቢት መጻሕፍት አጠቃላይ ገጽታ

1ኛ ጥያቄ፡ እስካሁን የተመለከትናቸውን ሦስት ዋና ዋና የብሉይ ኪዳን ክፍሎች ዘርዝር።

ብሉይ ኪዳን ጥናታችን እስካሁን ሦስት ዋና ክፍሎችን ተመልክተናል። በመጀመሪያ፡ ፔንታቴክ በመባል የሚታወቁትን አምስቱን የመጀመሪያ መጻሕፍት ተመልክተናል። እነዚህ አምስት መጻሕፍት በይበልጥ ስለተመረጠው የእግዚአብሔር ሕዝብ ጅግራ-ስለ አይሁድ የሚናገሩ ናቸው። እግዚአብሔር ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በሲና ተራራ ስላደረገው ቃል ኪዳን ይናገራሉ። ይህ ቃል ኪዳን የቀሩትን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ሁሉ ለመረዳት መሠረት የሚጥል ነው።

በሁለተኛ ደረጃ፡ የእስራኤል ሕዝብ ወደ ተስፋዪቱ ምድር ከገቡበት ጊዜ ጀምሮ ወደ ባቢሎን በምርኮ ተወስደው ከቆዩ በኋላ እስከተመለሱበት፡ እስከ ነህምያ ዘመን ድረስ ያለውን፡ ታሪካቸውን የሚናገሩትን አሥራ ሁለት መጻሕፍት ተመልክተናል። እነዚህ የታሪክ መጻሕፍት እግዚአብሔር በሲና ተራራ ከእስራኤላውያን ጋር የገባውን ቃል ኪዳን በታዘዙበትና ባልታዘዙበት ወቅት ስላጋጠሙዋቸው ነገሮች የሚናገሩ ናቸው። ከእነዚህ የታሪክ መጻሕፍት በግልጽ እንደምንመለከተው፡ እስራኤላውያን በሲና ተራራ በተሰጣቸው ቃል ኪዳን ውስጥ የተዘረዘረው ፍርድ የደረሰባቸው በተቀበሉት ቃል ኪዳን መሠረት ለመኖር ባለመቻላቸው ነበር።

በሦስተኛ ደረጃ የተመለከትነው፡ አምስቱን የግጥምና የቅኔ ወይም የጥበብ መጻሕፍት ነው። እነዚህ መጻሕፍት አምልኮ እንዴት መከናወን እንዳለበትና እግዚአብሔር ከእስራኤላውያን ጋር ያደረገውን ቃል ኪዳን በማክበር እንዴት መኖር እንደሚቻል ያስተምሩናል።

2ኛ ጥያቄ፡ አሥራ ሰባቱን የትንቢት መጻሕፍት ዘርዝር።

በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ክፍፍል ውስጥ፥ የመጨረሻውና እጅግ ሰፊ የሆነው ከኢሳይያስ እስከሚልክያስ ያለው አሥራ ሰባቱን የትንቢት መጻሕፍት የያዘው ክፍል ነው።

እነዚህን የትንቢት መጻሕፍት ለመከፋፈል ሦስት የተለያዩ መንገዶች አሉ፡-

1. በመጀመሪያ፥ እነዚህን መጻሕፍት በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች ልንከፍላቸው እንችላለን። የመጀመሪያው ክፍል ታላላቅ ነቢያት በመባል ይታወቃል። ይህ ክፍል ከኢሳይያስ እስከ ዳንኤል ያሉትን የመጀመሪያዎቹን አምስት የትንቢት መጻሕፍት የያዘ ነው። ስቆቃወ ኤርምያስ በዚህ ክፍል ውስጥ የተመደበው ከትንቢተ ኤርምያስ ጋር በቅርብ የተያያዘ ስለሆነ ነው። እነዚህ መጻሕፍት የታላላቅ ነቢያት መጻሕፍት የተባሉት ከቀሩት የነቢያት መጻሕፍት ይልቅ የበለጠ ጠቃሚና አስፈላጊ ስለሆኑ ሳይሆን፥ ረጃጅምና መልእክታቸው ከሌሎች መጻሕፍት የበለጠ በዝርዝር የቀረበ በመሆኑ ብቻ ነው።

ሁለተኛው ክፍል ታናናሽ ወይም የአሥራ ሁለቱ ነቢያት መጻሕፍት በመባል ይታወቃል። እነዚህም ከሆሴዕ እስከ ሚልክያስ የሚገኙትን አሥራ ሁለት የነቢያት መጻሕፍት የሚያጠቃልሉ ናቸው።

2. በሁለተኛ ደረጃ፥ እነዚህን የነቢያት መጻሕፍት ነቢያቱ ባገለገሉባቸው ሦስት ዐበይት የታሪክ ወቅቶች ልንከፋፍላቸው እንችላለን።

ሀ. የእስራኤል መንግሥት ለሁለት ከተከፈለ በኋላና ከምርኮ በፊት ያገለገሉ ነቢያት፡- እነዚህ ነቢያት ቅድመ-ምርኮ ነቢያት በመባል ይታወቃሉ። አብዛኛዎቹ ነቢያት በሚከተለው ክፍል የሚመደቡ ናቸው፡- ኢሳይያስ፥ ኤርምያስ፥ ስቆቃወ ኤርምያስ፥ ሆሴዕ፥ አምጽ፥ ሚክያስ፥ ኢዩኤል፥ አብደዩ፥ ዮናስ፥ ናሆም፥ ዕንባቆም፥ ሶፎንያስ።

ለ. እስራኤላውያን በምርኮ ምድር በነበሩበት ጊዜ ያገለገሉ ነቢያት፡- እነዚህ ነቢያት የምርኮ ነቢያት በመባል ይታወቃሉ። በዚህ ወቅት ያገለገሉት ሁለት ነቢያት ሕዝቅኤልና ዳንኤል ናቸው።

ሐ. እስራኤላውያን 70 ዓመታት በባቢሎን ምርኮ ቆይተው ከተመለሱ በኋላ ያገለገሉ ነቢያት፡- እነዚህ ነቢያት ድኅረ ምርኮ ነቢያት

በመባል ይታወቃሉ። በዚህ ወቅት ያገለገሉት የመጨረሻዎቹ ሦስት ነቢያት ሐጌ፣ ዘካርያስና ሚልክያስ ናቸው።

3. አንዳንድ ጊዜ እነዚህ ነቢያት በተለያዩ ክፍሎች የሚመደቡበት ሦስተኛው መንገድ ነቢያቱ ባገለገሉባቸው ወይም ትንቢት በተናገሩባቸው አገሮች ነው።

ሀ. ለሰሜኑ የእስራኤል መንግሥት ያገለገሉ ነቢያት፡- እነዚህ እስራኤልን ያገለገሉ ነቢያት ሆሴዕና አሞጽ ነበሩ።

ለ. ለደቡብ የይሁዳ መንግሥት ያገለገሉ ነቢያት፡- አብዛኛዎቹ የቅደመ-ምርኮ ነቢያት የሚመደቡት በዚህ ክፍል ነው። እነዚህም ኢሳይያስ፣ ኤርምያስ ከሰቆቃው ኤርምያስ ጋር፣ ኢዩኤል፣ ሚክያስ፣ ዕንባቆምና ሶፎንያስ ናቸው።

ሐ. ለአሕዛብ መንግሥታት ያገለገሉ ነቢያት፡- ዮናስና ነህምያ በአሦር፣ አብድዩ ደግሞ በኤዶም ላይ ትንቢት ተናገረዋል። እነዚህ ነቢያት አይሁድ ሲሆኑ፣ መልእክታቸው ግን በይበልጥ ያተኮረው በአሕዛብ ላይ ነበር።

መ. በምርኮ ለነበሩ አይሁድ ያገለገሉ ነቢያት፡- እነዚህ ሕዝቅኤልና ዳንኤል ነበሩ።

ሠ. ከምርኮ ለተመለሱ አይሁድ ያገለገሉ ነቢያት፡- የመጨረሻዎቹ ሦስቱ ነቢያት ሐጌ፣ ዘካርያስና ሚልክያስ ከባቢሎን ተመልሰው በይሁዳ ምድር ከተቀመጡ አይሁድ ጋር የሠሩ ናቸው።

በነቢያት መካከል የነበረውን ግንኙነት፣ መቼ እንደኖሩ፣ ማንን እንዳገለገሉና እነርሱ ባገለገሉበት ዘመን የነበሩትን የአሕዛብ ነገሥታት ለማወቅ የሚከተለውን ሰንጠረዥ አጥና፡-

የቅድመ ምርኮ ነቢያት

ነቢዩ	ያገለገለበት ዘመን	በማን ላይ ትንቢት እንደተናገሩ	የአይሁድ መሪዎች	የአሕዛብ መንግሥት	ታሪኩ የተገኘበት መጽሐፍ
አዩኤል	835 ዓ.ዓ. ?	ይሁዳ	ኢዮአስ	አሦር	2ኛ ነገ. 12:1-21
ዮናስ	782-753 ዓ.ዓ.	አሦር	ዳግማዊ ኢዮር-ብዓም	አሦር	2ኛ ነገ. 13:10-25
አሞጽ	760-753 ዓ.ዓ.	እስራኤል	ዳግማዊ ኢዮር-ብዓም	አሦር	2ኛ ነገ. 14:23-15:7
ሆሴዕ	755-715 ዓ.ዓ.	እስራኤል	ዳግማዊ ኢዮር-ብዓም-ሆሴዕ	አሦር	2ኛ ነገ. 14:23-18:12
ኢሳይያስ	740-680 ዓ.ዓ.	ይሁዳ	ዖዝያን-ሕዝቅያስ	ሶርያ/አሦር	2ኛ ነገ. 15:1-20:21
ሚካያስ	735-700 ዓ.ዓ.	ይሁዳ	ኢዮአታም-ሕዝቅያስ	አሦር	2ኛ ነገ. 15:32-19:37
ናሆም	664-654 ዓ.ዓ.	አሦር	ምናሴ	አሦር	2ኛ ነገ. 21:1-18
ሶፎንያስ	632-628 ዓ.ዓ.	አሦር	ኢዮስያስ	አሦር	2ኛ ነገ. 22:1-2
ኤርምያስ (ሰቆቃወ ኤርምያስ)	627-580 ዓ.ዓ.	ይሁዳ	ኢዮስያስ-ሴዴቅያስ	ባቢሎን	2ኛ ነገ. 22:3-25:30
ዕንባቆም	609-605 ዓ.ዓ.	ይሁዳ	ኢዮአቂም	ባቢሎን	2ኛ ነገ. 23:31-24:7
አብድዩ	605-586 ዓ.ዓ. ?	ይሁዳ	ኢዮአቂም-ሴዴቅያስ	ባቢሎን	2ኛ ነገ. 23:31-25:30

ሁለተኛ፡ ከነዚያት አብዛኛዎቹ ያገለገሉት በተመሳሳይ ጊዜ መሆኑ ነው። የናስ፡ አዋጽና ሆሌፊ በሰሜን እስራኤል ያገለገሉት ኢሳይያስና ጊክያስ በይሁዳ ባገለገሉበት ዘመን ነበር። ከጥቂት ጊዜ በኋላ ደግሞ ኤርምያስ፡ ዕንባቆምና ምናልባትም አብድዩ በይሁዳ ያገለገሉት በተመሳሳይ ጊዜ ነበር።

ምስተኛ፡ እነዚህ ጊዜያት ግምታዊ ስለሆኑ አንዳንድ ማብራሪያዎች የተለዩ ጊዜያት ሊሰጡ ይችላሉ። የአንዳንድ የትንቢት መጻሕፍትን በሚመለከት የተጻፉበትን ጊዜ ለመወሰን የምናገኛቸው ታሪካዊ መረጃዎች በጣም አነስተኛ ናቸው። ምሁራን፡ በተለይ ከነዚያት መካከል ሁለቱ ኢዩኤልና አብድዩ ስላገለገሉባቸው ጊዜያት ይከራከራሉ። ስለዚህ ነው በእነዚህ ጊዜያት ላይ የጥያቄ ምልክት የተደረገባቸው።

የምርኮና የድጎረ-ምርኮ ዘመን ነቢያት

ነቢያት	ያገለገሉበት ጊዜ	የኖሩበት ስፍራ	የአይሁድ መሪዎች	የአሕዛብ መንግሥታት /ነገሥታት	ታሪኩ የሚገኝበት መጽሐፍ
ዳጉኤል	605-535 ዓ.ዓ.	ባቢሎን		ባቢሎን -ናቡከደነጾር -ብልጣሶር ሜዶንና ፋርስ -ጢሮስ (ዳርዮስ)	2ኛ ነገ. 24:34-25:30
ሕዝቅኤል	593-571 ዓ.ዓ.	ባቢሎን		ባቢሎን ናቡከደነጾር	2ኛ ነገ. 24:8-25:30
ሐጌ	520 ዓ.ዓ.	ይሁዳ	ዘሩባቤል/ኢያሱ	ሜዶንና ፋርስ ቀዳማዊ ዳርዮስ	ዕዝራ 1-6
ዘካርያስ	520-480 ዓ.ዓ.	ይሁዳ	ዘሩባቤል/ኢያሱ	ሜዶንና ፋርስ ቀዳማዊ ዳርዮስ	ዕዝራ 1-6
ሚልክያስ	432-424 ዓ.ዓ.	ይሁዳ	ነህምያ/ዕዝራ	ሜዶንና ፋርስ ቀዳማዊ አርጤክስስ	ነህምያ 10-12

ከዚህ ሰንጠረዥ የሚከተሉትን ነገሮች አስተውል፡-

1. ዳንኤልና ሕዝቅኤል ያገለገሉት በተመሳሳይ ጊዜ ሲሆን፤ ሐጌና ዘካርያስ ደግሞ በተመሳሳይ ጊዜ አገለገሉ።
2. ዳንኤልና ሕዝቅኤል አገልግሎታቸውን የጀመሩት በይሁዳ ነገሥታት በነበሩበት ጊዜ ቢሆንም፤ እነዚህ ሁለት ነቢያት የኖሩትና ያገለገሉት በባቢሎን ነበር። የመጨረሻዎቹ ሦስት ነቢያት ያገለገሉት በሚዶን-ፋርስ ዘመን መንግሥት ነበር።

3ኛ ጥያቄ፡ ነቢያቱ ያገለገሉበትን የዘመን ቅደም ተከተል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ካለው የመጻሕፍቱ አቀማመጥ ቅደም ተከተል ጋር አወዳድር። (ባገለገሉበት ዘመን ቅደም ተከተል መሠረት በቃልህ አጥናቸው)።

2ኛ ቀን፡ - ነቢያትና ትንቢቶች

4ኛ ጥያቄ፡ «ነቢይ» ማለት ምን ማለት ነው? ይህንን ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ውስጥ በመመልከት ነቢይ ምን እንደሆነና ምን እንደሚሠራ የሚያመለክት አጭር መግለጫ ጻፍ።

5ኛ ጥያቄ፡ ሀ) ዛሬ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ነቢያት አሉን? ለ) ካሉ፡ የሚሠሩት ምንድን ነው? ነቢያት እንዳሉ የምናውቀውስ እንዴት ነው? ሐ) ከብሉይና ከአዲስ ኪዳን ነቢያት የሚለዩት ወይም የሚመሳሰሉት በምንድን ነው?

የትንቢት መጻሕፍት ብዙ ጊዜ በተሳሳተ መንገድ ይተረጉማሉ። ለዚህ ዋናው ምክንያት በነቢዩ ማንነትና በሚሠራው ሥራ ረገድ የተምታታ ነገር ስላለ ነው። ስለ ነቢዩና ስለሚናገረው ትንቢት በምናስብበት ጊዜ በሁላችን አእምሮ የሚቀረጹ የተለያዩ ምስሎች አሉ። ብዙውን ጊዜ ነቢይ ወደፊት ስለሚሆነው ነገር የማመልከት ችሎታ ያለው ሰው የሆነ ይመስለናል። የብሉይና የአዲስ ኪዳን ነቢያት ዋና ተግባር ይህ የሆነ ይመስለናል።

ይህም ነገር ሰዎችን ዛሬ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ነቢያት አሉን? የሚል ጥያቄ አሳድሮባቸዋል፤ ብዙዎችንም እንዲደነቁ አድርጓቸዋል። በአዲስ ኪዳን ውስጥ መንፈስ ቅዱስ ለሰዎች የትንቢትን ስጦታ እንደሚሰጥ እናነባለን (1ኛ ቆሮ. 12፡28፤ ኤፌሶን 4፡11 ተመልከት)።

ይህ ስጦታ ለቤተ ክርስቲያን ከተሰጡ እጅግ አስፈላጊ ስጦታዎች አንዱ ሲሆን፤ ቤተ ክርስቲያን ከተመሠረተችባቸው መሠረቶች አንዱ ክፍል ነው። በአሁኑ ዘመን ነቢይ የሚመስሉ ሰዎች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ቢኖሩም፤ ነቢይ ማን እንደሆነና ምን እንደሚሠራ ስላለን ግንዛቤ ከፍተኛ ጥንቃቄ ልናደርግ ይገባል። በተጨማሪ በዚህ ዘመን ያሉትን ነቢያት ሥልጣን በብሉይ ኪዳን ዘመን የእግዚአብሔርን ቃል ያለ ምንም ስሕተት ይናገሩ ከነበሩ ሰዎች ጋር እንዳናስተካክል ልንጠነቀቅ ይገባል። እንዲያውም አንዳንዶች የአዲስ ኪዳን ዘመን ነቢያት በብሉይ ኪዳን ዘመን እንደነበሩ ነቢያት መለኮታዊ የመንፈስ ቅዱስ ምሪት እንደነበራቸው ተደርገው እንዳልታዩ ይናገራሉ።

ብዙ ጊዜ የነቢያት ሥራ ስለ ወደፊቱ ጉዳይ መናገር የሆነ ይመስለናል፤ ስለዚህ የትንቢት መጻሕፍት በምናጠናበት ጊዜ፤ ስለ ወደፊቱ የተነገረ ሰፊና ጥልቅ አሳብ እንፈልጋለን። በአመዛኙ ክርስቲያኖች የትንቢትን መጻሕፍት በሚመለከቱበት ጊዜ፤ የሚያነሱትን ነገር የኢየሱስን ምጽአት ወይም የዘመናት መጨረሻን በሚያመለክት መልኩ የሚተረጉሙባቸውን መንገዶች ይፈልጋሉ። እነዚህን ጉዳዮች የሚያመለክቱ ትንቢቶች ቢኖሩም እንኳ የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች በአብዛኛው የሚናገሩት ስለ ኢየሱስ ወይም ስለ እኛ የወደፊት ሁኔታ አይደለም። አንዳንድ ምሁራን እንደሚገምቱት፤ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የሚናገሩ የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች ከ2 በመቶ አይበልጡም። ኢየሱስ ከተወለደ በኋላ ስላሉት ጊዜያት የሚናገሩት ትንቢቶች ከ5 በመቶ በታች ናቸው። ከ1 በመቶ ያነሱት ደግሞ ዛሬ እኛም ብንሆን ገና ወደፊት ይፈጸማሉ የምንላቸው ናቸው።

የብሉይ ኪዳን ነቢያት ስለ ወደፊቱ ሁኔታ አስታውቀዋል፤ ነገር ግን ይህ ብዙ ጊዜ ለእስራኤል ልጆችና በአካባቢያቸው ለነበሩት መንግሥታት የቅርብ ጊዜ አመልካች መልእክት ነበር፤ ስለዚህ ከእነዚህ የትንቢት መጻሕፍት የምናገኛቸው አብዛኛዎቹ ትንቢቶች በብሉይ ኪዳን ዘመን ከነበረችው እስራኤል ጋር የሚዛመዱ እንጂ ስለ እኛ ወደፊት ሁኔታ የሚናገሩ አይደሉም።

ነቢይ ምንድን ነው? በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ፤ ነቢይ የእግዚአብሔርን መልእክት ለሰዎች የሚያስተላልፍ ሰው ነው። አብዛኛውን ጊዜ መልእክቱ

ያተኩረው በሕዝቡ ወቅታዊ ፍላጎት ላይ ነበር። ነቢያት የእግዚአብሔር መልእክተኞች ሆነው እስራኤል ከእግዚአብሔር ጋር የገቡትን ቃል ኪዳን መታዘዝ እንዳለባቸው፣ ካልታዘዙ ግን ያለመታዘዛቸውን ውጤቶች የሚቀበሉ መሆናቸውን የሚያሳስቡ ነበሩ። ነቢያት ሕዝቡ ንስሐ እንዲገቡና ለቃል ኪዳኑ እንዲታዘዙ ለማድረግ የሚጥሩ የእግዚአብሔር አፈ-ቀላጤዎች ነበሩ። በቃል ኪዳኑ የተመለከተው ፍርድ እንደሚመጣባቸው የሚያስጠነቅቁ ነበሩ፤ ወይም ደግሞ የእግዚአብሔር ልጆች ለቃል ኪዳኑ ታዛዥ ሆነው በሚኖሩበት ጊዜ ስለሚቀበሉት በረከት ይናገሩ ነበር። የነቢያት አገልግሎት ከእግዚአብሔር ርቆ የሄደው ሕዝብ ወደ እግዚአብሔር እንዲመለስ ማነቃነቅን አጥብቆ የሚሻ ነበር። ነቢያት ወደዚህ አገልግሎታቸው የመጡት በገዛ ፈቃዳቸው ሳይሆን፣ ጥሪውን ከእግዚአብሔር ተቀብለው ነበር (ለምሳሌ፡- ኢሳይያስ 6፤ ሕዝቅኤል 1-3)። ስለዚህ ነቢያት ብዙ ጊዜ የሚናገሩት እግዚአብሔር እንደሚናገር ሆነው የእግዚአብሔርን ድምፅ በመጠቀም ነበር። (እግዚአብሔር ራሱ እንደተናገራቸው እንጂ ነቢዩ እንዳልተናገራቸው የሚመስሉ ትንቢቶች ምን ያህሉ እንደሆኑ አስተውል።)

ነቢያት ስለ ወደፊት ሁኔታዎች የሚናገሩት አልፎ አልፎ ብቻ ነበር። አብዛኛዎቹ ትንቢቶቻቸው በእስራኤላውያን ላይ በቅርብ ጊዜ ስለሚሆኑ ነገሮች የሚያመለክቱ ነበሩ፤ ለምሳሌ አብዛኛዎቹ የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች እስራኤል በአሦር፣ ይሁዳ ደግሞ በባቢሎን ስለ መደምሰሳቸው ወይም ደግሞ ስለ ሕዝቡ ከምርኮ መመለስ የተነገሩ ነበር። ስለ ኢየሱስ መምጣትና ስለ ዘመኑ ፍጻሜ በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ የሚናገሩ ጥቂት ትንቢቶች ነበሩ። እነዚህን በረዥም የጊዜ ሂደት ውስጥ የሚፈጸሙ ትንቢቶች በመስጠት ረገድ የእግዚአብሔርና የነቢያቱ መሠረታዊ ፍላጎት የእስራኤልን ሕዝብ ማስተማር ነበር። እግዚአብሔር በታሪክና በእነርሱ ሕይወት ውስጥ ያለውን የበላይ ተቋጣጣሪነት እንዲመለከቱ ይፈልግ ነበር። ስለሚመጣው ፍርድ ተረድተው እንዲጠነቅቁና በመጨረሻም ስለሚያገኙት በረከት በማሰብ እንዲነቃቁ ይፈልግ ነበር።

ትንቢቶች ወደፊት ስለሚሆኑ ነገሮች ዝርዝር መግለጫዎችን ይሰጣሉ ማለት አይደለም፤ ነገር ግን አሁን እግዚአብሔርን በሚያስከብር መንገድ ስለ መኖር የሚያስተምሩን ናቸው። ስለ ወደፊት ሁኔታዎች ለማወቅ

ያለንን ጉጉት ለማርካት የተሰጡ አይደሉም። አንዳንድ ክርስቲያኖች በትንቢቶች አተረጓጉም ረገድ ግምታዊ አስተያየት በመስጠት፤ ኢየሱስ በዚህ ጊዜ መመለስ አለበት፤ ወይም ሐሰተኛው ክርስቶስ ይህ ወይም ያ ሰው ነው ማለታቸው ፍጹም ስሕተት ነው። ይህ ስለ ትንቢት የተዛባ ትርጉም መስጠት ነው።

እግዚአብሔር ለጥንት ነቢያት መልእክቱን ያስተላለፈው እንዴት ነበር? በአንድ የተወሰነ መንገድ ወይም ዘዴ አልተጠቀመም። ለአንዳንዶች መልእክቱን በሕልም ወይም በራእይ ተናግሯል። (ለምሳሌ፡- ለዳንኤል)። ለሌሎች ደግሞ በጥምና በነበሩበት ጊዜ እግዚአብሔር የተለያዩ ነገሮችን በማሳየት መልእክቱን አስተላልፏል (ለምሳሌ፡- ለሐዋርያው ዮሐንስ በፍጥም ደሴት)። ዳሩ ግን እግዚአብሔር በአብዛኛው የተናገረበት መንገድ «እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» በማለት መልእክቱን በእርግጠኛነት እንዲያስተላልፉ ለነቢያቱ በቀጥታ በመናገር ነበር (ለምሳሌ፡- 2ኛ ነገሥት 20፡4-6)።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናያቸው ያተኮሩት የወደፊቱን ሁኔታ በሚቈጣጠርና መልእክቱን ለነቢዩ በሚሰጠው በእግዚአብሔር ላይ እንጂ፤ በነቢዩ ላይ አይደለም። መልእክቱን የሚያዘጋጁት ነቢያት አልነበሩም፤ መልእክቱ የእግዚአብሔር ሲሆን፤ ነቢያት እግዚአብሔር መልእክቱን ለሕዝቡ የሚያስተላልፍባቸው መሣሪያዎች ብቻ ነበሩ። እነዚህ ነቢያት የእግዚአብሔርን አመለካከት፤ ለተለያዩ ጉዳዮች የሚሰጣቸውን ምላሾች፤ አሳቡንና ዕቅዱን ለእነርሱ በገለጠላቸው መንገድ ያቀርቡ ነበር። ስለዚህ የሚከሩበትና የሚታበዩበት አንዳችም ምክንያት አልነበራቸውም።

6ኛ ጥያቄ፡ ይህ ነቢያትን የሚመለከት ትምህርት ብዙ ሰዎች በዘመናችን ስለ ነቢያትና መልእክቶቻቸው ካላቸው አሳብ የሚለየው እንዴት ነው?

በብሉይ ኪዳን ውስጥ፤ የነቢያት ሥራ እግዚአብሔር ከእስራኤላውያን ጋር በሲና ተራራ ካደረገው ቃል ኪዳን ጋር በቅርብ የተሳሰረ ነበር። አብዛኛው ትምህርታቸው (መልእክታቸው) በደዘት አዲስ አልነበረም።

ይልቁንም እግዚአብሔር በቃል ኪዳን የሰጣቸውን የእርግጥና የበረከት አይቀረኑት በተለየ መንገድ አጠናክረው የሚያውጁ ነበሩ።

7ኛ ጥያቄ፡ ዘዳግም 28-32 አንብብ። ሀ) በቃል ኪዳን ውስጥ የሚገኙት አንዳንድ በረከቶች ምን ነበሩ? ለ) ከእነዚህ አንዳንዶቹ በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ የተፈጸሙት እንዴት ነበር? ሐ) በቃል ኪዳን ውስጥ ይገኙ ከነበሩት መርገም አንዳንዶቹን ጥቀስ። መ) ከእነዚህ አንዳንዶቹ በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ የተፈጸሙት እንዴት ነበር?

እነዚህ ነቢያት መልእክታቸውን የተቀበሉት በቀጥታ ከእግዚአብሔር ነበር። ሆኖም ከተናገሯቸው ነገሮች መካከል አብዛኛዎቹ በሙሴ ሕግ፣ በተለይም ባለመታዘዝ ስለሚመጣው መርገምና በመታዘዝ ስለሚገኝ በረከት በሚናገረው በቃል ኪዳን ክፍል ውስጥ የሚገኙ ነበሩ። በሕግ መጻሕፍት ውስጥ በሚገኘው ቃል ኪዳን እግዚአብሔር ለሚታዘዙት ሁሉ በረከትን እንደሚሰጥ ቃል ገብቷል። እነዚህ በረከቶች ሕይወት፣ ጤንነት፣ ብልጽግና፣ በእርሻ ፍሬያማ መሆን፣ የደገነነት ዋስትናና በአሕዛብ መካከል የክብር ስፍራ ማግኘትን የሚጨምሩ ነበሩ። እስራኤል እግዚአብሔርን በታዘዘች ቊጥር ይህ ነገር ሲፈጸም እንመለከታለን (ለምሳሌ፡- የዳዊትና የሰሎሞን ዘመን መንግሥት)። በፍርድ መልክ የተደነገጉት መርገሞች በሕዝቡ ሁሉ ላይ የሚደርሱ ነበሩ። ያለመታዘዝ ሞትን፣ በሽታን፣ ድርቅን፣ አደጋን፣ ጥፋትን፣ በጠላቶች ድል መመታትን፣ በምርኮ መጋዘንና ውርደትን ያስከትል ነበር። የነቢያትን መልእክት በጥንቃቄ በምንመረምርበት ወቅት ከመልእክታቸው አብዛኛው ክፍል በእነዚህ በረከቶች ወይም መርገሞች ላይ የሚያተኩር እንደነበር ለማየት እንችላለን። የነቢያት መልእክቶች በሕግ ውስጥ የሚገኙት መርገሞች በእስራኤል ሕዝብ ላይ ሊደርሱ እንደተቃረቡ ያመለክቱ ነበር። በቃል ኪዳን ውስጥ የተሰጡት በረከቶች በሙላት የሚፈጸሙበትን የወደፊቱንም ጊዜ አመልክተዋል። በ586 ዓ.ዓ. የሆነው ምርኮ እስከተፈጸመበት ጊዜ ድረስ የአብዛኛዎቹ ነቢያት መልእክቶች ስለ ጥፋት የሚናገሩ ነበሩ። ከምርኮ በኋላ የነበሩት አብዛኛው የነቢያት መልእክቶች ደግሞ በወደፊት በረከቶች ላይ ያተኮሩ የማበረታቻ መልእክቶች ነበሩ።

ብዙ ጊዜ እግዚአብሔር ነቢያትን የሚጠራው ብሔራዊ ችግር በሚኖርበት ጊዜ ይመስላል። አንዳንድ ነቢያት ያገለገሉት የአንበጣ መቅሠፍት ከተፈጸመ በኋላ ነበር (ለምሳሌ፡- ኢዩኤል)። አብዛኛዎቹ ነቢያት ያገለገሉ የነበረው እንደ አሦርና ባቢሎን የመሳሰሉ የአሕዛብ መንግሥታት እስራኤልን ለመደምሰስ ጥቃት በፈጸሙበት ጊዜ ነበር። ነቢያት የእግዚአብሔርን ቃል በግልጽ ሕዝቡን ለማስተማር የተነሡትና ሕዝቡ በዚህ ፍርድ ሥር የወደቀው ለምን እንደሆነ ለማስገንዘብ ያገለገሉት በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ ውስጥ የጨለማ ዘመን በመባል በሚታወቀውና መንግሥትዋ ለሁለት በተከፈለበት ወቅት ነበር።

8ኛ ጥያቄ፡ ሀ) የእግዚአብሔር ሕዝብ በተለይ ከፍተኛ ችግር ላይ በሚሆኑበት ጊዜ የእግዚአብሔር ቃል የሚያስፈልጋቸው ለምንድን ነው? ለ) ይህ ነገር ሲፈጸም ያየኸው እንዴት ነው?

በእስራኤል ሕዝብ ታሪክ በአጠቃላይ የተለያዩ ተግባራት ያሉአቸው የተለያዩ ነቢያት ነበሩ። እንዲያውም የነቢያት አገልግሎት በጊዜ ብዛት የተለወጠ ይመስላል።

1. ከነገሥታት ዘመን በፊት የነበሩ ነቢያት፡- ከሳኦልና ከዳዊት ዘመን በፊት የነበሩት አብዛኛዎቹ ነቢያት የእግዚአብሔርን መልእክት ለሕዝቡ የሚያደርሱ፡ ሕዝቡን በችግር ጊዜ የሚመሩና በእግዚአብሔር የተመረጡ መሪዎች ነበሩ። በዚህ ጊዜ ስለ ወደፊት ሁኔታዎች ለተነገሩ መልእክቶች የተሰጠው ትኩረት ዝቅተኛ ነበር። ይልቁንም ትኩረቱ የእግዚአብሔርን ሕዝብ በመምራት ላይ ነበር። እንደ እነዚህ ያሉ ነቢያት ሙሴ (ዘዳግም 34፡10-11) እና ዲቦራ (መሳፍንት 4፡4) ነበሩ።
2. በመጀመሪያዎቹ የእስራኤል ነገሥታት ዘመን ማለት የሚጽፉ ነቢያት ከመነሣታቸው በፊት የነበሩ ነቢያት፡- በተባበረችው የእስራኤል ዘመን መንግሥት ጊዜ ነቢያት የንጉሥ አማካሪዎች ነበሩ። ለነገሥታቱ የእግዚአብሔርን በረከት ወይም ተግሣጽ በመገለጥ የእግዚአብሔር አፍ ሆነው የሚያገለግሉ ነበሩ። አንዳንዶቹ የእስራኤልን ሕዝብ ታሪክ በመመዝገብ ሥራ የተሳተፉ ቢሆንም የራሳቸውን የትንቢት መጽሐፍ አልጻፉም። በአመዛኙ ስለ እነዚህ ነቢያት የምናነባበው ለሕዝብ

ከተናገሩት ይልቅ ያደረጉትን ነገር የሚገልጽ ነው። በዳዊት ዘመን የነበረው ነቢዩ ናታን (2ኛ ሳሙኤል 7:2-5)፥ ኤልያስና ኤልሳቦ ለእንደነዚህ ዓይነት ነቢያት ምሳሌ የሚሆኑ ናቸው።

3. ለሁለት በተከፈለችው የእስራኤል መንግሥት ማብቂያ ላይ የነበሩ ነቢያት፡- በዚያን ጊዜ በርካታ የነበሩ ቢሆንም፥ መጽሐፍ ቅዱስ የትንቢት መልእክቶቻቸውን በጻፉ 16 ነቢያት ላይ አትኩሯል። እነርሱንም በመጽሐፍ ቅዱሳችን ውስጥ እናገኛቸዋለን (ከኢሳይያስ - ሚልክያስ)። እነዚህ ነቢያት አንዳንድ ጊዜ ከነገሥታት ጋር ይሠሩ ነበር። ይሁን እንጂ መልእክታቸው ብዙ ጊዜ ለእስራኤል ወይም ለይሁዳ ሕዝብ የተነገረ ነበር። መልእክታቸው ብዙ ጊዜ በኃጢአት በተበላሸ የእዚአብሔር ሕዝብ ሕይወት ላይ የቀረበ ተግሣጽ፥ ለጽድቅና ለቅድስና ኑሮ የተደረገ ጥሪ፥ ሊመጣ ስላለው ምርኮ ግስጠንቀቂያና ስለ ወደፊቱ ተሐድሶ የሚናገር ነበር። ትኩረታቸው እግዚአብሔርን ወክለው ለሕዝቡ ባመጡት በእግዚአብሔር ቃል ላይ ስለነበር ስላደረጉት ነገር የምናነበው በጣም ጥቂት ነው።

በዚያን ዘመን ብዙ ነቢያት የነበሩ ቢሆንም፥ ልክ ዛሬ በዘመናችን እንደምናየው በርካታ ሐሰተኛ ነቢያትም ነበሩ። ብዙውን ጊዜ ሐሰተኞች ነቢያትን ከእውነተኞቹ መለየት አስቸጋሪ ነበር። ሁሉም የእግዚአብሔርን መልእክት በሕልምና የእግዚአብሔርን ድምፅ በመስማት እንደተቀበሉ ይናገሩ ነበር። ሁለቱም ወደፊት ስለሚከሠቱ ነገሮች ይናገሩ ነበር፤ ዳሩ ግን ሁሉም ከእግዚአብሔር አልነበሩም (ለምሳሌ፡- ኤርምያስ 14:14፤ 23:21)።

9ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በብሉይ ኪዳን የነበሩ ነቢያት ተግባርና በአሁኑ ዘመን ያሉ ሰባኪዎች ሥራ የሚመሳሰለው እንዴት ነው? ለ) የሚለየውስ እንዴት ነው? ሐ) ሐሰተኛ ነቢያትን በተግባር ላይ የምናያቸው እንዴት ነው? መ) እንደ ነቢያት የሚያገለግሉ ሰዎች ዛሬ የሚያስፈልጉን በምን ዓይነት መንገድ ነው? ሠ) ለቤተ ክርስቲያንም ሆነ ለአገራችን የሚሰጡት መልእክት ምን ዓይነት ይመስልሃል?

ነቢያት መልእክታቸውን የሚቀበሉት ከእግዚአብሔር ቢሆንም፥ በጽሑፍ በሚያሰፍሩት ጊዜ የራሳቸውን የአጻጻፍ ስልት እንዲጠቀሙ

እግዚአብሔር ፈቅዶላቸዋል፤ ስለዚህ በእያንዳንዱ የነቢያት መጻሕፍት ውስጥ የጸሐፊውን ችሎታና ጥበብ እንመለከታለን። አንዳንዶች እንደተማረ ሰው የሰዋሰው አገባብ ጠብቀው ጽፈዋል። ሌሎች በሚገባ አለመማራቸውን በሚያሳይ አኳኋን ጥራት በሌለው ሰዋሰው ጽፈዋል። እግዚአብሔር ግን መልእክቱን ለማስተላለፍ በሁለቱም ዓይነት ነቢያት ተጠቅሟል።

ትንቢትን ለመተርጎም አስቸጋሪ ከሚያደርጉት ነገሮች አንዱ፡- አብዛኛው የተጻፈው በግጥም መልክ መሆኑ ነው፤ ስለዚህ መተርጎም የሚገባቸው በርካታ ተምሳሌቶችን እናገኛለን። እነዚህ ተምሳሌቶች ነቢያቱ በኖሩበት ዘመን ለነበሩ አንባቢያን ግልጽ ቢሆኑም፣ ብዙ ጊዜ ለእኛ ግልጽ አይደሉም። ስለ ትንቢቶች የተለያዩ ትርጉም ወደ መስጠት የሚያመራው ምክንያት ይህ ነው። በነገው ዕለት የትንቢት መጻሕፍት እንዴት መተርጎም እንዳለባቸው ለማመልከት የተሰጡ የተለያዩ አሳቦችን እናጠናለን።

3ኛ ቀን፡- ትንቢትን ለመተርጎም የሚጠቅሙ መመሪያዎች

ብሉይ ኪዳን ውስጥ 17 የትንቢት መጻሕፍት እንዳሉ ተመልክተናል። ይህ ማለት ከብሉይ ኪዳን መካከል ብዙዎቹ መጻሕፍት የተጻፉት በነቢያት ነው ማለት ነው። እነዚህ ነቢያት እኛ በምናስተውለው በተለመደው መንገድ አልነበረም ነቢይነታቸው፤ ነገር ግን ለነበሩበት ትውልድ የእግዚአብሔር ቃል አቀባዮች ነበሩ። የትንቢት መጻሕፍት ስለ ወደፊት ሁኔታዎች እንደሚናገሩ ከማሰብ ይልቅ መልእክቶች (ስብከቶች) እንደሆኑ መቀጠሩ ይመረጣል። ብዙውን ጊዜ ነቢያት የእስራኤልን ሕዝብ በሚመለከት ከዚህ ቀደም እግዚአብሔር በታሪካቸው ውስጥ ስላደረገው ነገር ይናገሩ ነበር። አብዛኛው መልእክታቸው በዘመናቸው የነበሩ የእግዚአብሔር ሰዎች ስለነበሩበት ሁኔታ የሚናገር ነበር። ስለ ወደፊት ሁኔታዎች የሚናገረው የመልእክታቸው ክፍል ጥቂቱ ብቻ ነበር። እነዚህ ታሪካዊ ድርጊቶች ለመጀመሪያዎቹ ሰሚዎች ወደፊት የሚፈጸሙ ቢሆኑም፣ ዛሬ ግን ለእኛ ያለፉ ታሪኮች ናቸው፤ ስለዚህ ከነቢያት መጻሕፍት መካከል እስካሁን ድረስ ያልተፈጸሙ ትንቢቶች ጥቂቶቹ ብቻ ናቸው።

ብዙ ሰዎች የነቢያትን መጻሕፍት በተሳሳተ መንገድ የሚተረጉሙት ስለ እነርሱ ያላቸው አስተሳሰብ በዚህ ዓይነት የተሳሳተ ስለሆነ ነው። ለዚህም ጉዳይ ምቹ ሁኔታ የፈጠረው ስለ ወደፊት ሁኔታ ለማወቅ ከፍተኛ ጉራት ያላቸው ብዙ ክርስቲያኖች በመኖራቸው ነው። እነዚህ የትንቢት መጻሕፍት ወደፊት ስለሚሆኑ ነገሮች ግልጽ የሆነ አስተዋጽኦ እንደሚሰጡ ይገምታሉ። የትንቢት መጻሕፍት ሕይወታቸውን እንዴት መለወጥ እንዳለባቸውና ለእግዚአብሔር ክብር እንዴት እንደሚኖሩ የሚያሳዩ ከመሆን ይልቅ፡ ወደፊት ስለሚሆኑ ነገሮች ግምታዊ መከራ ለማድረግ የሚጠኑ መጻሕፍት ይመስሏቸዋል። ይህ አመለካከት ከመጠን ያለፈ ግምታዊ ነገር ውስጥ እንድንገባና የተሳሳቱ ትርጉሞችን እንድንሰጥ ያደርገናል። አንዳንድ ክርስቲያኖች ክርስቶስ በዚህ ዓመተ ምሕረት፡ በዚህ ቀን ይመጣል በማለት ይናገራሉ። ወይም ከመንግሥታት መሪዎች መካከል አንዱን «እርሱ ሐሰተኛው ክርስቶስ ነው» ይላሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ወደፊት ሁኔታዎች ሲናገር ግልጽ ያልሆነውን ያህል ግልጽ ለማድረግና ራሳቸውን ደስ ለማሰኘት ዝርዝር ጉዳዮች ውስጥ በመግባት ትርጓሜ ለመስጠት ይሞክራሉ። ይህን በማድረጋቸውም ብዙ ጊዜ ይሳሳታሉ።

10ኛ ጥያቄ፡ ሀ) በነቢያት መጻሕፍት ላይ የዚህ ዓይነት አመለካከት ሲንጸባረቅ ያየኸው እንዴት ነው? ለ) የዚህ ዓይነት አመለካከት ያላቸው ክርስቲያኖች ብዙ ጊዜ የሚያደርጉት ትንበያ (ቅድመ ምልክታ) ምን ዓይነት ነው? ሐ) የተሳሳተ ትንበያ ወይም ትርጉም ቤተ ክርስቲያንና ክርስቲያኖች በዓለም ፊት ያላቸውን ገጽታና አመለካከት የሚያበላሽው እንዴት ነው?

የቤተ ክርስቲያን መሪዎች እንደ መሆናችን መጠን በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ለነቢያት መጻሕፍት የሚሰጡ ከእውነት የራቁና የተሳሳቱ አተረጓጎሞች የሚያስከትሏቸውን አደገኛ ሁኔታዎች ተረድተን ጥንቃቄ ማድረግ አለብን። ሰዎች ኢየሱስ የሚመጣው በዚህ ቀን ነው እያሉ ሲናገሩ ይህ ሌሎች ክርስቲያኖችን ይረብሻቸዋል። በክርስትና ሕይወት ውስጥ ከሁሉም በላይ አስፈላጊ የሆኑ እንደ መመስከርና ማስተማር የመሳሰሉ ነገሮችን እንዲዘነጉ በማድረግ በእምነታቸው ሰነፍች

ያደርጋቸዋል። እንዲሁም ከእውነት የራቀ አተረጓጎም በዓለም ፊት የቤተ ክርስቲያንን ስም የሚያጎድፍ ነው። የኢየሱስ ወንጌል በኃይል እንዲነገር መንገድ ከመክፈት ይልቅ ወንጌልን መሳለቂያ ያደርገዋል። ኢየሱስ በቅርብ ይመጣልና መዘጋጀት ያስፈልጋል በሚለው አሳብ ላይ የሚሳለቁ ብዙ ሰዎች አሉ። ምክንያቱም ክርስቲያኖች ትንቢትን በተሳሳተ መንገድ ተጠቅመው ኢየሱስ በዚህ ቀን ይመጣል የሚል ቃል በመናገራቸው ነው። ከማንኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ይልቅ በተሳሳተ መንገድ የመተርጎም ዝንባሌ ያላቸው የነቢያት መጻሕፍት ናቸው። ለዚህም የተለያዩ ምክንያቶች አሉ፡-

1. አብዛኛዎቹ የነቢያት መጻሕፍት፡ በተለይም የታላላቅ ነቢያት መጻሕፍት (ለምሳሌ፡- ኢሳይያስ - ዳንኤል) የተከታታይ መልእክቶች ስብስብ ናቸው። መጻሕፍቱ ግልጽ በሆነ አስተዋጽኦ ተቀናብረው የተጻፉ አይደሉም፤ ስለዚህ በመጻሕፍቱ ውስጥ እየጉለበተ የሚሄድ የአሳብ ሂደት ስለማናገኝ መልእክቱን መረዳት አስቸጋሪ ነው።
2. ብዙውን ጊዜ መጻሕፍቱ በተናጠል ያሉና ተያያዥነት የሌላቸው መልእክቶችን ያካተቱ ስለሆኑ አንድ ስብከት ወይም መልእክት የት ቦታ እንደሚጠቃለልና ሌላው የት እንደሚጀምር ማወቅ አስቸጋሪ ነው። ነቢያቱ መጻሕፍቱን በጻፉበት ጊዜ የምዕራፍና ቍጥር ክፍፍል እንዳልነበረ ማስታወስ አስፈላጊ ነው። የምዕራፍ ክፍፍል ሰዎች ለመጻሕፍቱ አስተዋጽኦ ለማበጀት ያደረጉት ሙከራ ነው። አንዳንድ ጊዜ ግን እንደ አጋጣሚ ሆኖ ጸሐፊው ባቀረበው መልእክት ወይም ስብከት አንጻር ሳይሄዱ ይቀራሉ። በዚህም ምክንያት የመልእክቱን ተዛማጅነትና የአሳብ ሂደት እናጣለን።
3. አብዛኛዎቹ መልእክቶች የሰፈሩት በጊዜ ቅደም ተከተል መሠረት አይደሉም። የዚህን እውነትነት በተለይ የምናየው በትንቢተ ኤርምያስ ሲሆን፡ መልእክቶቹ አንድ ንጉሥ ከነበረበት ዘመን ወደ ሌላ ንጉሥ ዘመን ያለምንም የታሪክ ቅደም ተከተል ሲሸጋገሩ እንመለከታለን።

11ኛ ጥያቄ፡ ኤርምያስ 1:1-3፤ 25:1፤ 26:1፤ 27:1፤ 34:1፤ 36:1፤ 40:1-2፤ 45:1 ተመልከት። ሀ) ኤርምያስ የተነበየው በእነማን ዘመን መንግሥት ነበር?

ለ) ከዚህ ቀደም ከምታውቀው የነገሥታቱ ዘመነ መንግሥት ቅደም ተከተል አንጻር እነዚህን ምዕራፎች በጊዜ ቅደም ተከተል አስፍራቸው።

4. ብዙውን ጊዜ እነዚህ ትንቢቶች በተሰጡባቸው ጊዜያት የተፈጸሙትን ታሪካዊ ድርጊቶች አናውቅም። ብዙዎቹ ትንቢቶች (መልእክቶች) በዘመኑ ለተፈጸሙ ለተወሰኑ ታሪካዊ ድርጊቶች ምላሽ ይሆኑ ዘንድ የተሰጡ ነበሩ (ለምሳሌ፡- ኢሳይያስ 9)። ነገር ግን ለአብዛኛዎቹ ትንቢቶች ያ ድርጊት ምን ግንኙነት እንደነበረው አናውቅም። ስለዚህ ትንቢቶቹን በሚመለከት ግልጽ የሆነ ታሪካዊ ሥረ መሠረት የለንም።
 5. አብዛኛዎቹ ትንቢቶች የተሰጡት በተራ ቋንቋ ሳይሆን በግጥም መልክ ነው። በጥንት ዘመን ጸሐፊዎች በዚህ መንገድ መጻፍ ይመርጡ የነበረው ሰዎች መልእክቱን ለማስታወስ ይቀላቸው ስለነበረ ነው። (ለምሳሌ፡- የመልእክት ወይም የሰብከት ቃላትን ከማስታወስ ይልቅ የመዝሙር ቃላትን ማስታወስ ይቀላል።) ስለዚህ ነቢያት ብዙ ጊዜ የጻፉት በርካታ ተምሳሌታዊውን መግለጫዎችን በመጠቀም በግጥም መልክ ነበር። አንዳንድ ጊዜ ተምሳሌታዊውን ቋንቋ ከቀጥተኛ ትንቢታዊ አነጋገር መለየት አስቸጋሪ ነው።
 6. መልእክቱ በመጀመሪያ ለደረሳቸው ሰሚዎች ግልጽ ቢሆንም እንኳ መልእክቱ በተሰጠበትና እኛ በምንኖርበት ዘመን መካከል የብዙ መቶ ዓመታት ልዩነት ስላለ በባህላችን ማለትም በሃይማኖታዊ፣ በታሪካዊና በልማዳዊ ዘይቤያችን በጣም የተለያየን ስለሆንን እነዚህን ትንቢቶች የመተርጎም አስቸጋሪነት እየጨመረ ይሄዳል።
- የትንቢት መጻሕፍትን ለመተርጎም የሚጠቅሙ መመሪያዎች
- አንድን የትንቢት መጽሐፍ ክፍል በትክክል ለመተርጎም በምትሞክርበት ጊዜ የሚከተሉትን መመሪያዎች አስታውስ፡-
1. የትርጉም አካሄዱን ለመረዳት ክፍሉን በጥንቃቄ አጥና። ትንበያ ከሚመስል ቊጥር አትጀምር። ይልቁንም ክፍሉን በሙሉ አንብብ። ያንን የተለየ ክፍል ለመረዳት በዙሪያው ያሉ አሳቦች ይረዱህ እንደሆነ ለመመልከት ከክፍሉ በኋላና በፊት ያሉትን ምዕራፎች አንብብ። ከተቻለ የመጽሐፉን አጠቃላይ ትምህርት ለመረዳት መጽሐፉን

በሙሉ አንብብ። ቀጥላህ የሚከተለውን ጥያቄ ጠይቅ፡- «ይህ ክፍል ከመጽሐፉ አጠቃላይ ትምህርት ጋር የሚዛመደው እንዴት ነው?»

2. ግልጽ ያልሆኑልህን አሳቦችና ቃላት ዘርዝር። እነዚህ ቃላት ወይም አሳቦች ምን ማለት እንደሆኑ ለመረዳት የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላትን ወይም ማብራሪያን ተመልከት። ተምሳሌታዊ መግለጫዎች በሚኖሩበት ጊዜ መግለጫዎቹ መጀመሪያ ለተጻፈላቸው ሰዎች ምን ማለት እንደሆነ ተረዳ። ቀጥሎ ከባህልህ ወይም በዚህ ዘመን ካሉ ነገሮች ለዚህ ተምሳሌታዊ መግለጫ አቻ የሆነ ነገር ፈልግ (ለምሳሌ፡- ጦሮችና ሰረገላዎች በዚህ ዘመን ባሉ ጠመንጃዎችና ታንኮች ሊመስሉ ይችላሉ)።
3. መልእክቱ የቀረበው በግጥም መሆኑን ልብ በል። ስለሆነም ትንቢቱን ለመተርጎም ለግጥምና ለቅኔ አተረጓጎም የሚረዱ ሕግጋትን ተጠቀም።
4. የክፍሉን ዋና ዋና አሳቦች (ትምህርቶች) በሙሉ ዘርዝር። በክፍሉ ውስጥ የአሳብ መጉልበት መኖሩን ለማሳየት በሚያስችል መንገድ በዝርዝር ግለጻቸው።
5. ክፍሉ የተጻፈበትን ጊዜ ታሪካዊ ሁኔታ ለመወሰን ሞክር። ምን በመፈጸም ላይ ነበር? ድርቅ ነበርን? ጦርነት ነበርን? ባቢሎናውያን አይሁድን ይወጉ ነበርን? ከመጽሐፈ ነገሥትና ዜና መዋዕል ስለ ዘመኑ ለማንበብ ሞክር።

እነዚህ ነቢያት በነበሩበት ዘመን በእስራኤል ብዙ ችግሮች እንደነበሩ አስታውስ። የሕዝቡን ሕይወት ያጉሳቆሉ ከፍተኛ ጦርነቶች ነበሩ። በእስራኤልና በይሁዳ መካከል የእርስ በርስ ጦርነቶች ነበሩ። ከሶርያውያን፣ ከአሦራውያንና ከባቢሎናውያን ጋር የተደረጉ ብሔራዊ ጦርነቶች ነበሩ። ከሕዝባቸው አብዛኛው ክፍል በሌሎች ሕዝቦች ተማረኩ። ከግዛታቸው አብዛኛው ክፍልም ተወሰደባቸው። ብዙ ሕዝብ ባህላዊ እምነታቸው የሆነውን አንድ አምላክ እግዚአብሔርን ትተው የተለያዩ ጣዖታትንና የተቀረጹ ምስሎችን ያመልኩ ስለነበር በአይሁድ ሕዝብ መካከል ከሕደት ተስፋፍቶ ነበር።